

CONCILIAIRE CONTINUÏTEIT

OP 4 oktober 2025 ondertekende onze H. Vader paus Leo XIV zijn eerste apostolische exhortatie, *DILEXI TE*, die een tekst van zijn voorganger Franciscus overneemt en aanvult. Het document over de liefde van Christus voor de armen presenteert zich niet als programmatisch of leerstellig, maar als pastoraal. Toch geeft het ons inzicht in de denkbelden van de nieuwe Opperherder.

Op een meer ingetogen toon misschien, vergeleken met paus Franciscus, gaat het nog altijd om de hoofdidee van Vaticanum II: het vervangen van de verering van God door de verering van de mens. Hoe dan? Door een halve waarheid te verkondigen. De exhortatie legt bijna uitsluitend de nadruk op de eerste beweging van de liefde van de Kerk, die zich keert naar de armen en in hen Christus terugvindt. Er zijn massa's heiligen die deze waarheid geïllustreerd hebben, onder wie natuurlijk Sint-Franciscus van Assisi die Vrouwe Armoede omarmde.

Maar Leo XIV laat de tweede beweging achterwege, die waarbij de Kerk de armen naar Christus toekeert en hen verheft naar de Hemel. Als er hier en daar in de tekst toch gesproken wordt over evangelisatie, dan is dat altijd in verband met de overheersende zorg voor menselijke vooruitgang.

Dit document, dat door-drongen is van een christendemocratische en zelfs socialistische geest, wijst medelijden, naastenliefde en paternalisme af en eist

enkel rechtvaardigheid. We vinden hier terug wat moeder Teresa van Calcutta zei toen ze op 10 oktober 1979 de Nobelprijs voor de Vrede ontving: « *Onze arme mensen, onze schitterende mensen, zijn mensen die onze liefde volkomen waardig zijn. Ze hebben geen behoefte aan ons medelijden of onze sympathie. Ze hebben onze begrijpende liefde nodig en ons respect, ze hebben er nood aan dat wij hen met waardigheid behandelen.* » De waar-digheid van de Mens...

Meteen wordt duidelijk waarom een heel specifieke categorie van armen in *DILEXI TE* volledig ontbreekt: de arme zondaars. Het is geen verge-telheid, maar een weigering: voor zondaars bidden, wat Onze-Lieve-Vrouw nochtans in Lourdes en in Fatima uitdrukkelijk gevraagd heeft, zou beteke-nen dat we hen als minderwaardig aan onszelf beschouwen.

IS ONZE-LIEVE-VROUW GEVAARLIJK ?

Terwijl de conciliaire Kerk langs de ene kant de arme verheerlijkt, doet zij er aan de andere kant alles aan om de Allerheiligste Maagd Maria te vernederen. Zo publiceerde de Dicasterie voor de Geloofsleer

in de persoon van haar pre-fect, kardinaal Fernández, op 4 november een doctri-naire nota, *MATER POPULI FIDELIS*, om de Medeverlos-sing door de Maagd Maria en haar Uni-versele Be-middeling te ontkennen.

Het gaat niet op te be-weren dat het enkel om een privé-initiatief van de kardi-naal gaat, die

Voor het vijftigjarige jubileum van de conciliaire verklaring *NOSTRA ÆTATE* (28 oktober 1965), over de verhouding van de katholieke Kerk tot de niet-christelijke godsdien-sten, riep paus Leo XIV in het Romeinse Colosseum religieuze hoogwaardigheidsbe-kleders van alle gezindten en religies bijeen, christenen zowel als Joden, moslims, boeddhisten en hindoes. Zoals Joannes-Paulus II... en Benedictus XVI... en Franciscus...

« Wanneer de Kerk spreekt over Maria als Co-Redemptrix – een term die door heiligen en pausen niet lichtvaardig is gebruikt – dan bedoelt zij niet [...] dat zij Christus' unieke plaats aantast. De Traditie bedoelt dat zij, door een onuitsprekelijke genade, op onvergelykbare wijze is betrokken bij datgene wat Christus tot stand bracht. Dit leerstuk heeft een bepaalde ontwikkeling doorgemaakt. De ontwikkeling van de leer betekent niet de verandering van het dogma, maar de ontplooiing van wat in de kiem altijd al aanwezig was. Het komt mij voor dat de titel Co-Redemptrix geen noviteit is, maar een gevolgtrekking van wat altijd geloofd is: dat Maria, door genade, het instrument was waardoor het Woord vlees werd, en dat zij in geloof, liefde en lijden deelhad aan het heilswerk van Christus.

« De titel Co-Redemptrix stond eeuwenlang vreedzaam geschreven in de bladzijden van de Kerk. Heiligen gebruikten het woord niet uit roekeloosheid, maar uit eerbied. Zo sprak de H. Bonaventura van Maria als degene die "met Christus aan het werk was in de verlossing." Bernardinus van Siena had de moed om de samenwerking van de Maagd met de Zoon te prijzen, omdat hij wist dat samenwerking (co-operatio) geen gelijkheid is. De Kerkvaders waren niet bezorgd dat de gelovigen Christus zouden vergeten zodra men Maria prees. Zij vertrouwden erop dat mensen het onderscheid zouden begrijpen zoals zij het onderscheid tussen de Zon en de maan konden begrijpen. »

Mgr. Rob Mutsaerts, PAARSE PEPERS, 26 november 2025

zich in het verleden al liet kennen als een onwaardig iemand: de paus had op 7 oktober zijn goedkeuring gehecht aan dit document.

Om de beide voorrechten van Onze-Lieve-Vrouw te verwerpen, steunt het document uitsluitend op twee zaken: enerzijds de Schrift alléén (*sola Scriptura*, zei Luther, met verwerping van heel de Traditie) – terwijl er nochtans niets in de H. Schrift staat dat in tegenspraak is met de twee privileges van Maria! – en anderzijds het Tweede Vaticaans Concilie en de post-conciliaire pausen. Maar om zijn stelling te onderschrijven kan Fernández geen enkele heilige of paus van vóór het "jongste concilie" aanhalen, laat staan enige openbaring van de H. Maagd zelf tijdens haar verschijningen.

De grote sluwheid van de prefect is dat hij overvloedig citeert uit de teksten van kardinaal Ratzinger, die door vele traditionalisten nog altijd wordt vereerd als de grote verdediger van de vroomheid en de ware liturgie, maar die zijn hele leven resoluut gekant was tegen het promoveren van de voorrechten van de Onbevleete Maagd.

MATER POPULI FIDELIS heeft tot doel « *de juiste grondslagen van de mariale devotie te verdiepen* », schrijft kardinaal Fernández in zijn inleiding. « *Het gaat er niet om te corrigeren* », beweert die slang van een prelaat, maar wel om « *een authentieke mariale devotie* » die eigen is aan « *het gelovige volk van God* » naar waarde te schatten. Wat het "volk van God" werkelijk denkt van heel dit manoeuvre, bleek bij de presentatie van het

document: een van de aanwezigen, een gewone Sardische katholieek (die blijkbaar het veiligheidsprotocol had kunnen omzeilen), onderbrak de prefect verschillende keren en riep dat hij verraad pleegde aan de traditie van de Kerk. « *Dit document staat God niet aan!* » klonk het luidkeels.

Wat verder in de inleiding komt de aap uit de mouw: « *Wij moeten de plaats van Maria verduidelijken in het licht van het mysterie van Christus, de enige Middelaar en Verlosser.* » Hij bedoelt: wij moeten Maria op haar plaats zetten! En dat « *vereist een bijzondere oecumenische inspanning* ». Aha! Altijd weer hetzelfde punt, in lijn met het Tweede Vaticaans Concilie en zijn beledigende nadruk op de « *ondergeschikte rol van Maria* » (*LUMEN GENTIUM*, hoofdstuk 8): **omdat de protestanten de Maagd Maria haar titels van Medeverlosseres en Universele Middelaars weigeren, moet de katholieke Kerk toegeven.** En dus ontnemen onze "gereformeerde" pausen onze goddelijke Moeder haar kronen.

Dat is de hele bedoeling van de tekst van de Dicasterie voor de Geloofsleer. Om verder te kunnen palaveren met onze "afgescheiden broeders" – en men vraagt zich af wat dat de afgelopen zestig jaar eigenlijk opgebracht heeft, buiten de voortschrijdende protestantisering van de katholieke Kerk – moet het Vaticaan Onze-Lieve-Vrouw naar beneden halen.

De H. Maximiliaan Maria Kolbe daarentegen schreef: « *De Onbevleete moet zo snel mogelijk de Koningin van alle mensen worden, zowel van de samenlevingen als van elk individu afzonderlijk. Wie zich hiertegen verzet en zich niet aan haar heerschappij onderwerpt, zal verloren gaan.* »

« ONGEPAST »

Onder nr. 22 schrijft kardinaal Fernández: « *Gezien de noodzaak om de ondergeschikte rol van Maria ten opzichte van Christus in het verlossingswerk uit te leggen, is het gebruik van de titel Medeverlosseres om de medewerking van Maria te omschrijven altijd ongepast. Deze titel dreigt de unieke verlossende bemiddeling van Christus te verduisteren en kan dus verwarring en onevenwichtigheid veroorzaken in de harmonie van de waarheden van het christelijke geloof.* »

Ongepast? « De unieke verlossende bemiddeling van Christus » moet allicht ook « ongepast » geweest zijn tijdens de interreligieuze bijeenkomst van 29 oktober in het Colosseum, ter gelegenheid van de 50ste verjaardag van *NOSTRA AETATE*, aangezien Leo XIV er met geen woord over heeft gerept in het bijzijn van de Joden en de moslims die hij had uitgenodigd!

Zo komen de godsdienstvrijheid en de oecumene van Vaticanum II ertoe zelfs datgene te verloochenen wat onder het dogmatische leergezag van de Kerk valt. Want net als de goddelijkheid van Jezus Christus kunnen de voorrechten van zijn H. Moeder niet "gepast" of "ongepast" zijn. Ze zijn waar

of onwaar, door God geopenbaard of niet, en het antwoord op deze vraag valt onder het onfeilbare leergezag van de opvolger van Petrus. De Kerk heeft daar altijd zo over geoordeeld, vanaf de afkondiging van het goddelijke Moederschap van Maria in Efese in 431 tot die van haar Tenhemelopneming in 1950.

Sinds de conciliaire Hervorming is de Kerk verdeeld tussen theologen die de glorieuze titels van de H. Maagd verloochenen om de “afgescheiden broeders” te behagen aan de ene kant en aan de andere kant het grootste deel van de kudde, dat hoopt dat het uitroepen van Maria tot Medeverlosseres en Universele Middelaressen nieuw leven zal brengen in het stervende lichaam van de Kerk. Daarom is het de plicht van de Opperherder om zijn buitengewone leergezag te gebruiken en op onfeilbare wijze zijn broeders in het geloof te bevestigen. Ter ere van de Maagd Maria en voor de redding van de zielen: « *Wie gelooft, zal worden gered, maar wie niet wil geloven, zal worden veroordeeld!* » (cf. Mc 16, 16).

Maar Leo XIV, trouw aan zijn onmiddellijke voorgangers, wil deze “ongepaste” waarheden niet definiëren, ondanks de vele verzoeken die de afgelopen jaren aan de H. Stoel zijn gedaan, en hij kan ze evenmin veroordelen. Hij laat daarom deze nota publiceren, die geen ander effect zal hebben dan « *in de harten van de kinderen* [de kinderen van de Kerk] *openlijk onverschilligheid, minachting of zelfs haat jegens deze Onbevleete Moeder te zaaien* », volgens de woorden van Onze-Lieve-Heer zelf aan zuster Lucia.

HET BLOED VAN DE MARTELAREN

Op 23 oktober ontving de paus de schismatische Britse koning Charles III en baden zij samen in de Sixtijnse Kapel. De viering werd gezamenlijk voorgegaan door de H. Vader en de zogenaamde anglicaanse aartsbisschop van York, Geoffrey Cottrell, die helemaal geen geestelijke is, maar slechts een verklede ambtenaar in dienst van de Kroon. Niemand in Rome die er aanstoot aan nam!

Zo wordt de interreligieuze dialoog, het troetelkind van de conciliaire nieuwlichters, ook vandaag nog altijd beleefd in de idyllische setting van de paleizen en salons van het Vaticaan. Maar hoe anders is de realiteit op het terrein, waar we getuige zijn – als we het tenminste willen zien – van de uitmoording van massa's christenen door islamisten die geen boodschap hebben aan vredevol samenleven. « *Gij zult gehaat zijn om mijn Naam* » : dit woord van Christus is nog altijd een harde waarheid.

Nigeria, het dichtstbevolkte land van Afrika, wordt geteisterd door een golf van geweld van ongekende omvang die gericht is tegen de **christelijke gemeenschappen**. Volgens het laatste rapport van de ngo *International Society for Civil Liberties and Rule of Law* (Intersociety), dat in september 2025 werd gepubliceerd, zijn tussen januari en juli

jl. meer dan 7087 christenen vermoord en bijna 7800 ontvoerd. De daders zijn de islamisten van Boko Haram en jihadistische stammen zoals de Peul-herders (die tot de tanden bewapend zijn met Kalasjnikovs!), die het geen moer kan schelen dat de pausen de vertegenwoordigers van de islam zo innig aan hun hart drukken.

Nog altijd volgens Intersociety werden in Nigeria op veertien jaar tijd minstens 52.000 Nigeriaanse christenen om het leven gebracht. Dat volstaat blijkbaar nog niet om de ogen te openen van kardinaal Parolin, de staatssecretaris van het Vaticaan, die het religieuze karakter van het conflict in Nigeria ontkende, terwijl een bisschop uit het land had verklaard: « *Terwijl het bloed van de Nigerianen als rivieren vloeit, lijken degenen die zouden moeten handelen het slaapmiddel van de gemakzucht te hebben genomen* » (Mgr. Matthew Hassan Kukah, 22 april 2025).

In 1942 legde zuster Lucia de bovennatuurlijke achtergrond van deze tragedie uit, zoals voorgesteld in het Derde Geheim: « *De Goede God heeft opnieuw met grote bitterheid geklaagd over het zondige, lauwe en luie leven van een groot aantal priesters, religieuzen en kloosterlingen. Het is van deze zielen dat Hij genoegdoening verwacht en het zijn zij die zijn woede en zijn kastijding uitlokken... Als zijn gerechtigheid niet verzoend wordt door de middelen die Hij gevraagd heeft, dan moet zij verzoend worden door het bloed van de martelaren.* »

*broeder Bruno van Jezus-Maria
& broeder Guy van de Barmhartigheid*

WAT WIL

DE KATHOLIEKE CONTRAREFORMATIE ?

Abbé Georges de Nantes (1924-2010) stichtte onze beweging om de hoofdoorzaak van de teloorgang van het katholieke geloof aan te klagen en te bekampen: het Tweede Vaticaans Concilie, dat onder invloed van modernistische en progressistische nieuwlichters bewust gebroken heeft met twintig eeuwen Traditie en ons een andere, vervalste godsdienst opgedrongen heeft. Dat gebeurde op een geslepen manier: men deed of de conciliaire akten door iedereen aanvaard moesten worden, terwijl het in werkelijkheid in de woorden van de promotoren zelf niet om een dogmatisch, maar om een “pastoraal” concilie ging zonder enige aanspraak op onfeilbaarheid.

De KCR wil deze strijd *in* de Kerk voeren en niet erbuiten: wij wijzen elke vorm van schisma even radicaal af als de ketterijen die de Kerk sinds 1962 vergiftigen en wij weigeren onze Moeder uit te leveren aan de valse profeten door haar de rug toe te keren. En tegelijkertijd is het ons niet te doen om een terugkeer naar vroeger, maar om het voorbereiden van een Derde Vaticaans Concilie, dat klaarheid moet brengen en een katholiek reveil inluiden voor de Kerk, de « *grote stad die voor de helft in puin ligt* » overeenkomstig het derde Geheim van Fatima.

SYNODALITEIT ALS CODEWOORD

MGR. Marion Eleganti (°1955) was van 2009 tot 2019 hulpbisschop van Chur in Zwitserland. Hij is ook lid van de Europese Academie voor Wetenschappen en Kunsten. Sinds zijn pensionering publiceert hij een blog waarin hij geen blad voor de mond neemt, zoals mag blijken uit de tekst *SYNODALITEIT ALS CODE-WOORD* die verscheen op 19 juli 2025. We vertalen er enkele uittreksels uit :

« Omwille van de liefde van Christus, stop eindelijk met de overkill aan synodale documenten, tussenstappen, aanwijzingen voor het verdere proces, aankondigingen van resultaten, slotdocumenten die dat niet zijn, verlengingen in verdere rondes, toename van commissies en uiteindelijk een bijeenkomst in canoniek niemandsland.

« Het brede volk van God negeert jullie documenten. Naar mijn ervaring is er nauwelijks een gelovige die ervan op de hoogte is of ze leest. Stop met ronddraaien in een proces dat in geen enkele ziel de liefde voor Jezus Christus heeft gewekt, maar tot nu toe vooral Duitstalige “hervormingsgezinde katholieken” (in hoofdberoep) heeft beziggehouden. Stop met u te blijven vermenigvuldigen in werkgroepen en commissies ! Het volk van God is daar niet in geïnteresseerd. [...] U leeft in een bubbel en houdt de verkeerde mensen bezig. De bisschoppen zitten nu al het grootste deel van de tijd aan tafel, maar zij zijn niet de enigen. De verwijzing naar de H. Geest komt te snel over jullie lippen.

« Verkondig het Evangelie omwille van de liefde van Christus ! Verkondig Christus aan een Europa dat zich van Hem heeft afgekeerd ! Spreek over Jezus Christus in plaats van over synodaliteit ! Wat u onder synodaliteit verstaat, hebben anderen al lang uitgewerkt, bv. de anglicanen, met als gevolg nieuwe verdeeldheid. [...]

« Ik kan niet meer naar uw propaganda luisteren en ik vermoed dat ik niet de enige ben. Het is lang geleden dat de Kerk zo autoritair en manipulatief werd geleid als in de tijd van de nieuwe synodaliteit onder paus Franciscus, een eindeloze poging om de gewenste resultaten te bereiken. Maar Godot [een verwijzing naar het absurde toneelstuk van Samuel Beckett] is niet gekomen. Tot nu toe tenminste, en gezien zijn aard is het zinloos om op hem te wachten ! Wat is gekomen is de volatiliteit van de leer : de zandduin, niet de rots. Volgens de Schrift vindt vóór het einde de grote geloofsafval plaats, verschijnen er profeten die de oren strelen, zoeken mensen naar leringen volgens de eigen smaak, een waarheid die niets kost...

« Waar blijven in het proces de aanhangers van de traditie, voornamelijk jonge mensen en gezinnen ? Waar blijft hun stem in dit veelbesproken synodale proces ? Tot nu toe zijn ze buiten beschouwing gebleven. In sommige landen (Frankrijk, Engeland) willen veel jonge volwassenen zich laten dopen. Jongeren die geïnteresseerd zijn in het geloof bestuderen de catechismus, willen een eerbiedig gevierde liturgie en vragen om meer mysterie bij de viering van de H. Mis, waarin te veel wordt gepraat.

« Maak van de Kerk geen ideeënbeurs voor heterodoxe initiatieven en uitvindingen ! Doe iets voor de vernieuwing van de liturgie en de catechese in deze antichristelijke tijden ! Meer missionarissen, minder spindoctors.

« Synodaliteit is een interpretatiemodel geworden voor van alles en nog wat, vooral voor medezeggenschap van leken op alle niveaus. De sacramentaliteit van het kerkelijke ambt is daarbij ernstig beschadigd door een egalitaire synodaliteit, die geen onderscheid maakt tussen gewijden en niet-gewijden. Dit is in tegenspraak met de leer van het concilie [dat er in al zijn bewuste dubbelzinnigheid wel de deur heeft voor geopend !] en de 2000 jaar oude apostolische bouwvoorschriften van het Lichaam van Christus !

« Denk niet dat men zich in onze contreien tevreden stelt met “luisteren” en “spreken in de geest”. Er worden veranderingen geëist. Na het lange en moeizame synodale proces willen de betrokkenen resultaten zien : een diacones of een prefecte van een dicasterie, of nog mevrouw de kanselier van het bisdom ; de afschaffing van het celibaat vanwege een tekort aan priesters ; de gelijkstelling van gewijden en niet-gewijden in de kerkelijke besluitvormingsstructuren of raden ; vrouwen in ambten die tot nu toe voorbehouden waren aan priesters en bisschoppen.

« En terwijl in seculiere organisatievormen hiërarchieën onbetwist en onaangetast van kracht blijven en door het management of de CEO beslissingen worden genomen die door de lagere niveaus zonder tegenspraak moeten worden opgevolgd en uitgevoerd, is synodaliteit in de Kerk voor velen een codewoord geworden voor het tegenovergestelde : [...] de vervanging van de goede herder door collectieven en, last but not least, de invoering van alternatieve, niet-priesterlijke vormen van eredienst. De herder volgt de schapen. De leraar leert van de leerling. Het doen bepaalt het moeten. De meerderheid bepaalt de waarheid. De priester gehoorzaamt de leek. De bisschop zit erbij. En boven iedereen zweeft de Geest. Welke geest ? »

Nagels met koppen, zeker. Toch moet ons iets van het hart.

Waarom heeft Mgr. Eleganti gewacht tot zijn emeritaat om dit allemaal aan te klagen ? We weten dat er nog meer prelaten zijn die tijdens hun actieve tijd stilzwijgend buigen voor de dictaten van de Opperherder, maar als gepensioneerden vaak scherp reageren. Het is begrijpelijk, maar het is niet wat Christus verwacht. Als wij meer bisschoppen of kardinalen hadden die onverbloemd voor de Waarheid zouden opkomen op het moment dat hun ambt hun groter recht van spreken geeft, dan zouden de nieuwlichterijen van de conciliaire pausen niet zo gemakkelijk doorgang hebben kunnen vinden. Abbé de Nantes, een gewone priester, heeft wél zijn stem verheven. Maar geen enkele hoogwaardigheidsbekleder durfde hem steunen, toen niet en nu helaas ook nog altijd niet.

GELOOF EN ZWAKTE VAN PETRUS

Jezus prijst Petrus omdat hij zijn geloof in Hem uitspreekt en stelt hem aan als Steenrots van de toekomstige Kerk. Maar enkele verzen verder noemt Hij hem een satan en keert zich van hem af... We leggen hier de vinger op de hele tragiek van de conciliaire pausen, bestemd om net als hun voorgangers in naam van Christus leiding te geven aan de kudde, maar verleid door de bekoring om zijn Kruis weg te moffelen.

OPVOLGER VAN CHRISTUS

VOLGENS de chronologie van het leven van Onze Heer Jezus Christus die wij opgesteld hebben, bereiken we een scharnierpunt in het Evangelie in de maand september van het jaar 29. Jezus trekt met zijn apostelen het heidense gebied van Caesarea Filippi binnen, gelegen aan de voet van de berg Hermon. De tetrarch Filippus, zoon van Herodes de Grote, had er een stad gebouwd ter ere van keizer Augustus. In het vrij uitgestrekte grondgebied van de tetrarchie, dat volledig aan de overkant van de Jordaan lag in wat nu Syrië is, waren de Joden sterk in de minderheid.

« Toen Hij eens in de eenzaamheid aan het bidden was en zijn leerlingen bij Hem waren, stelde Hij hun de vraag : “Wie zegt het volk dat Ik ben ?” Ze antwoordden : “Johannes de Doper ; anderen zeggen : Elias ; en weer anderen : een van de oude profeten is verzezen ” » (Lc 9, 18-19). Hieruit blijkt dat de grote menigte, de meerderheid van de Joden, niet echt in Jezus geloofde : zij hebben Hem niet begrepen.

« Hij zei hun : “Maar gij, wie zegt gij dat Ik ben ?” Simon Petrus antwoordde : “Gij zijt de Chris-

tus, de Zoon van de levende God ! ” » (Mt 16, 15-16). Simon Petrus antwoordt namens de Twaalf en spreekt zijn geloof uit in Jezus. Dit getuigenis vormt het hart van het Evangelie, zo zei onze vader abbé de Nantes : het is de sleutel die Onze-Lieve-Heer toestaat zijn openbaring verder uit te diepen.

« Jezus antwoordde : “Zalig zijt gij, Simon, zoon van Jona ; want niet vlees en bloed hebben u dit geopenbaard, maar mijn Vader die in de Hemel is ” » (Mt 16, 17). Hier wordt zichtbaar wat Jezus in Kafarnaüm had onderwezen : het geloof van Petrus bewijst dat hij door de Vader tot de Zoon wordt “aangetrokken”. Dat is de grote vreugde van Jezus... en ook van het Onbevleete Hart van Maria, dat hier niets van mist !

« “En Ik, Ik zeg u : gij zijt Petrus en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen. De poorten der hel zullen haar niet overweldigen. Ik zal u de sleutels geven van het rijk der hemelen : al wat gij op aarde zult binden, zal ook in de Hemel gebonden zijn ; en al wat gij op aarde zult ontbinden, zal ook in de Hemel ontbonden zijn ” » (Mt 16, 18-19).

Voor de eerste keer in het Evangelie spreekt Jezus

over zijn Kerk, die Hij aankondigt voor de toekomst. Een eeuwige Kerk, bestormd door de machten van de hel, maar zonder dat die haar ooit zullen kunnen vernietigen. Petrus zal haar hoofd zijn, als opvolger van Jezus, die hem zijn eigen macht overdraagt. Betekent dit dan dat Hij zal verdwijnen ?

“ NIEUWE EVANGELISATIE ” : HET SCHANDAAL VAN PETRUS

« Toen gebod Hij zijn leerlingen aan niemand te zeggen dat Hij de Christus was » (Mt 16, 20). Want de grote massa begrijpt niet wat dit betekent en wil zich niet aan Hem onderwerpen. Maar voor de leerlingen, die in de persoon van Petrus hun geloof hebben beleden, begint Jezus nu met een nieuw onderricht :

« Van toen af begon Hij zijn leerlingen er op te wijzen dat Hij naar Jeruzalem moest gaan, dat Hij veel zou moeten lijden van oudsten, hogepriesters en Schriftgeleerden, gedood zou worden en op de derde dag verrijzen » (Mt 16, 21).

Het is met grote ernst dat Jezus hun nu de toekomst aankondigt, omdat zij hun geloof in Hem hebben uitgesproken. Dit perspectief staat haaks op alles wat de leerlingen van Hem verwachtten. Het betekent de instorting van al hun hoop op het herstel van Israël, op de terugkeer van de Koning ! En ook de aankondiging van de Verrijzenis blijft voor hen zeer duister. Alleen de Maagd Maria is al voorbereid op dit vooruitzicht : Zij hernieuwt haar “ Fiat ”.

Maar dan komt Petrus tussenbeide : « Petrus trok Hem terzijde en begon Hem tegen te spreken : “ Dat nooit, Heer ! Zo iets zal U nooit overkomen ! ” Maar Hij keerde zich om en zei tot Petrus : “ Ga weg van mij, satan ! Gij zijt mij een ergernis, want gij zijt niet bedacht op wat God wil, maar slechts op wat de mensen willen ” » (Mt 16, 22-23).

Abbé de Nantes legde uit dat Jezus zo heftig reageert omdat Hij zich in doodsangst bevindt. Net als in de woestijn, en later in Gethsemane, toont de duivel Hem opnieuw de illusie van een Koningschap zonder kruis. Dat laatste was precies wat de Joden verwachtten, Petrus inbegrepen. Deze bekoring raakt Jezus in het diepste van zijn verlangen : Hij wenst het Koningschap over de hele wereld – net zoals wij vandaag de redding van de Kerk graag onmiddellijk en zonder inspanning zouden gerealiseerd zien. Maar Jezus weet dat Hij, om de zielen tot geloof in Hem te brengen en hen te redden, deze verschrikkelijke lijdensweg moet doormaken, waarvoor Hij huivert.

Petrus, die trots is op zijn nieuw verworven primaatschap, voelt zich geroepen om Jezus terzijde te nemen en Hem uit te leggen hoe het eigenlijk moet... Zo wordt hij het werktuig van Satan, hij die enkele ogenblikken tevoren nog door de hemelse Vader werd geïnspireerd ! En Onze-Lieve-Heer wordt hierdoor werkelijk diep getroffen.

De hele theologie rond de figuur van de Opperherder, de opvolger van Petrus en plaatsbekleder van Jezus Christus, wordt door deze gebeurtenis verhelderd : hij is het hoofd van de Kerk, hij ontvangt de genade om haar in naam van Christus te besturen en het geloof te belijden, maar hij blijft een zwakke mens, vatbaar voor de ingevingen van de duivel.

HET NIET TE ONTWIJKEN KRUIS

« Nu riep Hij de schare met zijn leerlingen bijeen en sprak tot hen : “ Zo iemand mijn volgeling wil zijn, dan moet hij zichzelf verloochenen, zijn kruis opnemen en Mij volgen. Want wie zijn leven wil redden, zal het verliezen ; maar wie zijn leven verliest om Mij en om het Evangelie, zal het redden ” » (Mc 8, 34-35).

Tot nu toe had Jezus de “ Blijde Boodschap van het Koninkrijk ” verkondigd, Hij had zijn Woord gezaaid. Nu onthult Hij plots de kern ervan : het Kruis. Iedereen moet begrijpen dat Hij voor zichzelf én voor zijn volgelingen vervolging en dood aankondigt. Dat wordt nu het nieuwe perspectief, de nieuwe horizon : een Kruis tegen een desolate einder. De leerling van Christus moet sterven uit trouw aan zijn God en aan het Evangelie om zo tot het eeuwige leven te komen. Dat is de kern van het Evangelie.

Zijn kruis dragen : iedereen wist wat dat betekende, want de Romeinen hadden al duizenden Joden gekruisigd die in opstand waren gekomen door achter valse messiassen aan te lopen. De Maagd Maria, onze Moeder, was de eerste die Jezus volgde door elke dag haar kruis te dragen, sinds de oude Simeon haar dertig jaar eerder in de Tempel had voorgezegd dat haar Zoon teken van tegenspraak zou zijn.

« Wat baat het de mens zo hij de hele wereld wint, maar schade lijdt aan zijn ziel ? Of wat zal een mens in ruil geven voor zijn ziel ? Want wie zich schaamt over Mij en mijn woorden bij dit overspelig en zondig geslacht, over hem zal zich ook de Mensenzoon schamen als Hij in de heerlijkheid van de Vader komt, tezamen met de heilige engelen » (Mc 8, 36-38).

Met andere woorden : als jullie Mij in de komende vervolgingen verloochenen uit angst voor de dreigementen van onze vijanden, dan zullen jullie je ziel verliezen en eeuwig gestraft worden. Daarom begint Jezus, om zijn leerlingen hierop voor te bereiden, een nieuwe, meer eisende moraal te onderwijzen, aangepast aan de “ tijden van vervolging ”. Sindsdien blijft dit de wet van de Kerk, die voortdurend wordt aangevallen door de poorten van de hel.

« Nog sprak Hij tot hen : “ Voorwaar, Ik zeg u : daar zijn onder de hier aanwezigen die de dood niet zullen smaken voordat ze het Koninkrijk Gods hebben zien komen in kracht ” » (Mc 8, 39). Zo worden dood en lijden slechts een doorgang naar de heerlijkheid. En dat is wat de Heer nu aan zijn apostelen zal tonen door de Gedaanteverandering op de berg Tabor, « zes dagen later » (Mc 9, 1).

Op dit kantelmoment in zijn zending heeft Jezus er nood aan zich toe te vertrouwen aan zijn Vader. Hij is volledig mens : in die hoedanigheid lijdt Hij en kijkt Hij er tegen op om naar het Kruis toe te moeten stappen en zijn vijanden die Hem haten onder ogen te zien, zonder dat iemand, zelfs zijn apostelen niet, Hem begrijpt. Hij heeft de kracht nodig van zijn Vader, van wie Hij alles ontvangt, om te vergeven, om door te gaan met deze totale toewijding en deze wrede zelfverloochening voor de redding van onze zondige zielen.

broeder Bruno van Jezus-Maria

WETENSCHAPPELIJK EERHERSTEL VOOR DE H. LIJKWADE VAN TURIJN

Op 13 oktober 1988 maakte Dr. Michael Tite van het British Museum tijdens een persconferentie de resultaten bekend van de analyse die met de koolstof-14-methode was uitgevoerd op de Lijkwade van Turijn : de testen wezen uit dat het om een middeleeuwse vervalsing ging.

Op hetzelfde moment publiceerde de aartsbischoop van Turijn, hoeder van de Relikwie, een communiqué waarin hij verklaarde dat de Kerk zich neerlegde bij wat de wetenschap vastgesteld had :

« De laboratoria van de universiteiten van Arizona en Oxford en van het Polytechnisch Instituut van Zürich, die de datering van het weefsel van de H. Lijkwade hebben uitgevoerd met de koolstofmethode, hebben op 28 september 1988 via Dr. Tite van het British Museum, coördinator van het project, de resultaten van hun onderzoek meegedeeld. Het door hen opgestelde document preciseert dat het bewuste weefsel, op basis van de toegepaste dateringsmethode en met een waarschijnlijkheidsgraad van 95 %, moet gesitueerd worden tussen 1260 en 1390. Meer gedetailleerde gegevens aangaande dit resultaat zullen door de laboratoria en door Dr. Tite gepubliceerd worden in een wetenschappelijk tijdschrift. »

In een reactie schreef abbé de Nantes : « Kardi-naal Ballestrero en Dr. Tite hebben de verantwoordelijkheid op zich genomen om aan de wereldwijde publieke opinie de algemene overtuiging op te leggen dat de Lijkwade een vervalsing is. Geen enkel ander soort tegenovergestelde informatie zal die overtuiging nog kunnen veranderen. Wat is gebeurd, is onherstelbaar. Want de belangstelling van de grote massa werd door hen die de media controleren heel snel afgeleid naar andere onderwerpen... » (CRC nr. 250, Kerstmis 1988).

De kraan van de onderzoekskredieten werd onmiddellijk dichtgedraaid. De slag die de media toebrachten, was dodelijk : het is gedaan met de H. Lijkwade van Jezus Christus.

Dat merkt men wanneer men vandaag de Dom van Turijn bezoekt, want de Relikwie wordt niet tentoongesteld in de ruimte die ervoor geschapen werd : de grandioze 17de-eeuwse kapel in het verlengde van het schip, waarvan de koepel en de spits hoog boven het complex uitsteken. Neen, zij bevindt zich vooraan in de linkerzijbeuk, haast onopvallend. Er zijn nog gelovigen die de Lijkwade biddend vereren, maar bijna in het geniep ; wat moet men wel denken van personen die voor een vervalsing knielen ?

De kerkelijke hiërarchie nam kennis van de koolstofdatering en aanvaardde het verdict ervan kritiekloos. Zij verwierp meteen de aloude stelling

van de authenticiteit, nochtans een duizendjarige traditie ! En wat met alle andere wetenschappelijke bevindingen van disciplines als fysica, chemie, geneeskunde, numismatiek, kunstgeschiedenis en historisch onderzoek ? Wat met de ontdekkingen gedaan door de Amerikaanse specialisten van de STURP (*Shroud of Turin Research Project*), hun Italiaanse collega's en in Frankrijk onze eigen broeder Bruno Bonnet-Eymard, die allemaal overtuigd zijn van de echtheid van de Lijkwade en plots in diskrediet gebracht werden ?

Fig. 1. De Man van de Lijkwade : Het is de Heer !

Alle voorafgaande wetenschappelijk gefundeerde vaststellingen wezen op de echtheid van de Relikwie ; alleen de koolstofdatering sprak dat tegen. In plaats van dan de bewuste datering in vraag te stellen, veegde "men" zonder pardon alle gedane ontdekkingen van de tafel...

In zijn communiqué van oktober 1988 durfde kardinaal Ballestrero verder schrijven : « De Kerk vertrouwt aan de wetenschap de evaluatie van deze resultaten toe, maar tegelijk bevestigt zij opnieuw haar respect en haar eerbied voor deze eerbiedwaardige afbeelding van Christus, die voor de gelovigen het voorwerp blijft van verering, in overeenstemming met de houding die altijd aangenomen is tegenover de Lijkwade : de waarde van de afbeelding is belangrijker dan de eventuele waarde als historisch document. »

Abbé de Nantes was erg verontwaardigd over die zienswijze :

« De woorden van de kardinaal hakken de Kerk in twee stukken : langs de ene kant "de gelovigen" en langs de andere kant... "de Kerk". Behoren de gelovigen niet meer tot "de Kerk"? Neen. "De gelovigen" vereren op een bijgelovige wijze Christus bij het zien van de Lijkwade, waarmee Hij volgens hen omhuld was, en bij het waarnemen van de bruine verkleuringen (voor hen sporen van zijn heilig Lichaam) en de vlekken van zijn kostbaar Bloed. "De Kerk" laat begaan, maar in feite denkt en wil ze iets anders.

« De officiële Kerk kan de bijgelovige massa niet voor het hoofd stoten zonder gevaarlijke risico's. Zij vindt het belangrijk dit aan Dr. Tite en aan heel de wereld te laten weten. Daarom respecteert zij deze "icoon", deze vrome afbeelding die "iets eerbiedwaardigs" voorstelt... zolang er mensen zijn om ze te vereren. Zij laat oogluikend toe wat zij zelf niet kan verhinderen, zoals die volkse devotie voor relikwieën waarvan zij sinds Vaticanum II eigenlijk een diepe afkeer heeft.

« "Waarde van de afbeelding" en "waarde als historisch document" : de kardinaal balanceert tussen beide, maar in feite misleidt hij ons en negeert hij wat de essentiële realiteit is van de H. Lijkwade : dat zij een **relikwie** is van de mensgeworden God. Waarvan hij niet meer wil dat er nog ooit sprake is in "de Kerk".

« Een afbeelding met meer of minder artistieke kwaliteiten is op zichzelf voor ons niet van belang. Een historisch document waaruit de archeologie gegevens kan afleiden omtrent de wijze van geseling en kruisiging in het Romeinse rijk ? Voor ons, die de vier evangelische Passieverhalen hebben, niet essentieel !

« Omdat wij zelf wél overtuigd zijn van de authenticiteit van de Relikwie van Turijn, hebben wij maar één streven : dat de Lijkwade die Jezus omhulde, die Hij met zijn Bloed doordrenkt heeft en waarop Hij zijn Lichaam en heilig Aangezicht heeft afgedrukt opdat wij in Hem zouden geloven,

naar waarde wordt geschat en vereerd wordt. De Lijkwade is een onschatbare verbindingsketen tussen Hem, in zijn heilige menselijkheid, en ons, gelovigen van deze tijd en ontelbare mensen van goede wil die op zo'n teken wachten om in Hem te geloven, Hem te aanbidden en van Hem te houden.

« Kardinaal Ballestrero en zijn "Kerk" staan absoluut onbewogen en onverschillig tegenover deze waarde van relikwie die de H. Lijkwade al dan niet heeft. Hij hakt de knoop niet door. Bloed van Christus of konijnenbloed ? Sporen van de doornenkroon, de zweep, de nagels en de lanssteek of slechts de penseelstreken van een vervalser die enkel op winstbejag uit was ? Dat interesseert "de Kerk" niet ! Alleen "de gelovigen" maken zich daar druk over, het sentimentele en bijgelovige plebs ! » (CRC nr. 250, Kerstmis 1988).

Nochtans weet de "behoeder" van de Relikwie heel goed dat er over heel de wereld duizenden intelligente personen zijn, vakspecialisten die gepassioneerd bezig zijn met de wetenschap van de Lijkwade : deze sindonologen halen uit de massa's bewijzen voor de echtheid van de Relikwie theologische conclusies. Voor hen geldt hetzelfde als voor de apostel Johannes toen hij binnenging in het Graf : *viderunt et crediderunt*, "zij zagen en geloofden" (cf. Jo 20, 8). Zij hebben de Lijkwade van de Heer gezien, beschouwd en rigoureuus onderzocht en zij hebben geloofd in zijn goddelijkheid en zijn barmhartigheid.

Al die wetenschappers worden vol misprijzen weggezet als individuen « *die gratuite veronderstellingen van theologische aard* » maken, nog altijd volgens kardinaal Ballestrero !

« Zij zijn helaas talrijk in de Kerk van vandaag, zij die alleen maar van de wetenschap willen horen als die het geloof ondermijnt. **Zij willen de besluiten van de moderne sindonologie niet kennen, uit schrik te moeten geloven.** Maar vanuit hun ivoren toren willen zij de echte geleerden en de nederige gelovigen wél verbieden te ZIEN en te GELOVEN dat hun Verlosser zich op de Lijkwade heeft willen openbaren, om door iedereen aanbeden en bemind te worden ! » (abbé de Nantes, art. cit.)

* * *

We zijn nu bijna veertig jaar verder en wij hebben besloten het hele dossier te heropenen in dit en volgende nummers van ons tijdschrift, met inbegrip van de raadselachtige koolstof-14-analyse. Want als de H. Lijkwade van Turijn werkelijk Onze Heer Jezus Christus omhuld heeft en de sporen draagt van zijn Lijden en zijn Bloed, dan zou het een onvergeeflijke misdaad zijn en een diepe belediging voor de Drie-ene God dat niet *Urbi et orbi* te proclameren en de devotie tot dit kostbare Linnen niet opnieuw leven in te blazen.

redactie KCR

1. DE OOSTERSE VOORGESCHIEDENIS VAN DE RELIKWIE

door broeder Bruno Bonnet-Eymard

DOOR toepassing van de koolstof-14-methode is men ertoe gekomen de Lijkwade te bestempelen als een middeleeuwse vervalsing. Maar het wetenschappelijke onderzoek én de eeuwenoude traditie van de Kerk zijn niet achterhaald door dit zogenaamde “verdict”. Want alles wijst er op dat de H. Lijkwade wel degelijk authentiek is. Dat zal ik overvloedig bewijzen door terug te gaan in de geschiedenis zover als ik kan, tot aan de waarachtige oorsprong van deze kostbare Relikwie.

IN HET WESTEN : DE MONSTRANS VAN HET H. BLOED

Maar laten we, vooraleer we aan de oosterse voorgeschiedenis beginnen, even opmerken hoe weinig bekend de nochtans overvloedig gedocumenteerde westerse geschiedenis ervan is. Of moeten we veronderstellen dat het om een bewuste poging gaat de Relikwie in de vergeethoek te doen belanden? Hoe anders moeten we de houding van kardinaal Ballestrero opvatten, die doet alsof hij zichzelf in de zuivere traditie van de Kerk plaatst op hetzelfde moment dat hij breekt met « *de houding die altijd aangenomen is tegenover de H. Lijkwade* » door de pausen? De vroegere Opperherders hebben, naar de woorden van Benedictus XIV (1740-1758), « *getuigd dat de buitengewone relikwie van de H. Lijkwade die in de stad Turijn bewaard wordt, dezelfde is als die waarin Onze Heer Jezus Christus werd gewikkeld* »¹. Krachtens deze zekerheid heeft paus Sixtus IV (1471-1484) aan de kapel van het kasteel van Chambéry (Savoie), waar de Lijkwade lange tijd bewaard werd, de titel verleend van « *Sainte-Chapelle van de H. Lijkwade* », met aflaten en voorrechten; en hij eiste voor de Relikwie dezelfde eerbewijzen en *aanbidding* die men verschuldigd is ten aanzien van het Kruis van onze Verlosser, omwille van « *het echte bloed van Christus zelf* » waarmee het weefsel gekleurd is².

Paus Julius II gaf in 1506 toelating voor de verering van de « *Lijkwade zelf waarin de Heer Jezus Christus werd gewikkeld en in het graf gelegd* ». Hij stelde de feestdag ervan vast op 4 mei, met eigen officie en misformulier, en schreef in dezelfde termen als zijn voorganger ook *verering* en *aanbidding* voor omwille van het « *waarachtige bloed van Christus zelf* » dat iedereen met eigen ogen op het weefsel kan waarnemen³.

Dat is gedurende vijfhonderd jaar de houding geweest van alle pausen van de moderne tijden. Zij verleenden nieuwe aflaten, bekrachtigden de oude of eerden op andere manieren de H. Lijkwade van Turijn. Ook de pausen van de 20ste eeuw deden dit, van de

H. Pius X tot Joannes-Paulus I, bij wiens troonsbestijging in 1978 de Lijkwade publiek ter verering getoond werd: 3,5 miljoen bedevaarders stroomden toe in Turijn om de Relikwie te *vereren* en te *aanbidden*.

Toch is het een feit dat honderd jaar vóór Sixtus IV de tegenpaus Clemens VII niet zo'n grote zekerheid manifesteert als heel de latere reeks Roomse pausen. Maar Sixtus IV zelf gaf ook geen uitsluitsel over de vraag naar de manier waarop de afbeelding tot stand gekomen was, ongetwijfeld omdat hij de « *sporen* » van het lichaam niet met eigen ogen gezien heeft. Vandaar dat hij aarzelt en zijn standpunt wijzigt van de ene bul tot de andere, wat alle ernstige historici perfect hebben verklaard⁴. Wat het *Memorandum van Pierre d'Arcis*⁵, bisschop van Troyes (1378-1395), betreft: de echtheid ervan is voor twijfel vatbaar. Het is niet ondertekend noch gedateerd; de stijl komt niet overeen met die van de bisschoppen uit die tijd. In elk geval liegt de auteur van dit stuk schaamteloos waar hij zich beroept op een onderzoek door bisschop Henri de Poitiers: er is in de archieven nergens een spoor te vinden van een dergelijk onderzoek en evenmin van een zgn. “onderzoekscommissie” – en nog minder van bekentenissen door een voorgewende “schilder” van de Lijkwade! Als de Lijkwade dus niet geschilderd is in 1355, waar komt zij dan vandaan?

IN GRIEKENLAND (1205-1350)

Laat ons de ene stap na de andere teruggaan in de geschiedenis. Gedurende de eerste helft van de 13de eeuw bevindt de H. Lijkwade zich in Griekenland en behoort ze misschien al toe aan de Charny's, een adellijke Frans-Griekse familie waarmee de familie De Charny zich in het begin van de 14de eeuw zal verbinden, veertig jaar vóór de Lijkwade in Lirey voor het eerst wordt tentoongesteld. In elk geval staat het vast dat Agnès de Charny, vrouwe van Vostitza, de heilige relikwie naar Frankrijk heeft gebracht⁶. En zij huwde met Dreux de Charny, de oudste broer van Geoffroy, heer van Lirey.

Vóór Lirey bevond de Lijkwade zich dus in Vostitza, aan de Golf van Lepanto, ten oosten van Patras. En vóór Vostitza was zij in Athene, een etappe die goed gekend is. Onmiddellijk na de inname van Constantinopel door de kruisvaarders (1204) werd de Lijkwade naar Athene gebracht; de neef van keizer Isaak II beklagt er zich over bij paus Innocentius III: in de massa schatten die van zijn oom gestolen werden eist hij in de eerste plaats « *wat heilig is* » op, de relikwieën, en « *daaronder het allerheiligste voorwerp, de Lijkwade* », die op dat ogenblik (in 1205) « *in Athene* » is⁷.

(1) *De servorum Dei beatificatione et canonizatione*, aangehaald door Noguier de Malijay, *Le Saint Suaire de Turin*, Parijs, 1929, p. 88.
 (2) *De sanguine Christi*, aangehaald door Benedictus XIV, *ibid.*, pp. 87-88. – (3) Breve van 21 april 1506, *ibid.*, p. 88. – (4) Joseph Du Teil, *Autour du Saint Suaire de Lirey*, 1902, pp. 9-18; Paul de Gail, *Histoire religieuse du linceul du Christ*, 1974, pp. 146-148; Luigi Fossati, *Lirey, controversia sull'autenticità della Sindone in Torino*, 1978, pp. 61-68. – (5) Deze tekst, waarin de verering van de H. Lijkwade nogal grof wordt afgedaan als geldklopperij, wordt door alle tegenstanders van de Lijkwade aangehaald, maar is onbetrouwbaar. – (6) Broeder Bruno Bonnet-Eymard, *Le Saint Suaire, preuve de la mort et de la résurrection du Christ*, uitg. CRC, 1986 (afgekort SS I). – (7) Pasquale Rinaldi, *Un documento probante sulla localizzazione in Atena della Santa Sindone dopo il saccheggio di Costantinopoli*, in *La Sindone, scienza e fede*, Atti Conv. Nazionale di Sindologia, Bologna, 1983, pp. 109-113. Zie ook SS I, p. 108.

Daar heeft Nicolaas van Otranto, abt van Casole, haar vereerd in het gezelschap van de legaat Benedictus van Sint-Suzanna⁸.

Aan de vooravond van de inname van de stad door de kruisvaarders (april 1204) heeft Robert de Clari in Byzantium de « *sydoines la ou nostres sires fut envelepes* » (« *de lijkwade waarin onze Heer was gewikkeld* ») gezien. Deze ridder uit Picardië, die in augustus 1203 in de Byzantijnse hoofdstad was, verklaart dat « *on i pooit bien veir le figure notre seigneur* » (« *dat men daarop heel goed het gelaat van onze Heer kon zien* »)⁹.

Twee jaar voordien had Nicolaas Mesarites, bewaker van de relikwieën die bewaard werden in een kapel bij het keizerlijke paleis, de mysteries van Jezus' leven, vereeuwigd door de relikwieën in die kapel, als volgt opgeroepen : « *Hier verrijst Hij en de Lijkwade (soudarion) met de doeken zijn er het bewijs van... Ze zijn van linnen. Ze vergaan niet, want ze hebben de onsterfelijke Dode omhuld, naakt en gebalsemd zoals Hij was na het Lijden.* »¹⁰ « Van linnen », *apo linou* : een eerste overeenkomst met de heilige doek van Turijn, die van linnen is geweven. « Naakt en gebalsemd » is een tweede overeenkomst, want de uitdrukking verwijst naar wat men op het doek kan zien en wat algemeen bekend is.

De vervaardiger van het Pray-handschrift (zie afbeelding p. 18) heeft stellig tien jaar vóór Mesarites het weefsel « *van linnen* » gezien en de afbeelding erop « *van de onsterfelijke Dode, naakt en gebalsemd na het Lijden* ». Hij heeft Christus volledig naakt voorgesteld, zoals op de Lijkwade, maar helemaal in tegenstelling tot de artistieke conventies. Jezus ligt uitgestrekt op een stuk stof, waarvan het uiteinde gedraaid is rond de hals van Jozef van Arimatea tot op diens linkerhand ; die neemt het stuk stof vast met de klaarblijkelijke bedoeling het over Jezus' voorzijde te trekken. De armen van de Verlosser zijn gekruist ter hoogte van de polsen, de rechterarm over de linkerarm, zoals op de Lijkwade (wanneer men vergeet dat men met een spiegelbeeld te maken heeft !).

Zoals op de Relikwie zijn er slechts vier vingers aan de handen van de Dode zichtbaar... maar ook bij Nicodemus is dat zo ! De miniaturist heeft deze eigenaardigheid op de Lijkwade dus opgemerkt, zonder ze te begrijpen. Nicodemus giet reukwerk uit dat hij over het Lichaam uitstrijkt : men dacht in die tijd namelijk dat de afbeelding op de Lijkwade het resultaat was van contact tussen het weefsel en de aromatische kruiden op het Lichaam.

Het onderste tafereel stelt de ontdekking van het lege graf door de heilige vrouwen voor, die het Lichaam komen zalven. Zij ontmoeten de engel die de Verrijzenis verkondigt en wijst naar de H. Lijkwade, voorgesteld door twee stijve banen stof ; ze komen bijeen waar het hoofd van de Dode lag en gaan dan uiteen in een scherpe hoek om de binnenkant van het weefsel te tonen, waaruit het Lichaam verdwenen is. De bovenste strook toont de buitenkant van de Lijkwade : de kunstenaar heeft de gekeperde stof, die hij zeker met eigen ogen geobserveerd heeft, geïmiteerd. De onderste strook toont de binnenkant : zij staat vol met kleine, rode Griekse kruisjes die de bloedvlekken weergeven.

Een laatste detail¹¹ tenslotte bevestigt dat het om een waarheidsgetrouwe kopie gaat. Op de buitenkant van de Lijkwade, ter hoogte van de eerste van de heilige vrouwen, heeft de kunstenaar vier kleine kringetjes getekend die samen een omgekeerde L vormen.

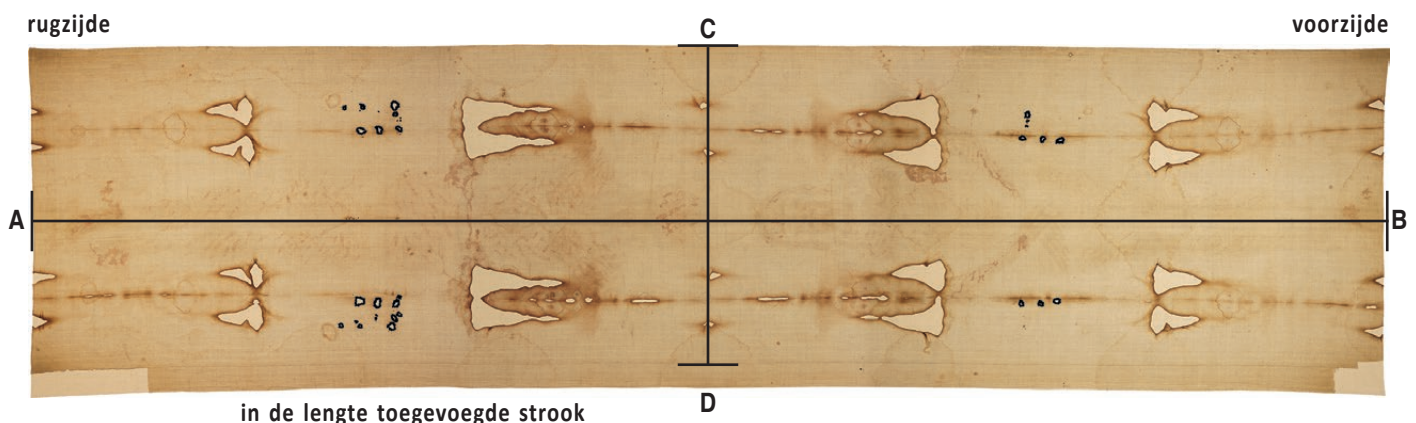
O O
O
O

Op de voorstelling van de binnenzijde, ter hoogte van de tweede heilige vrouw, vormen vijf andere cirkeltjes te midden van de Griekse kruisjes een soort lus.

O O O
O O O

Dit motief komt overeen met de sporen van een eerste brand vóór die van Chambéry, want de gaatjes die erdoor werden veroorzaakt komen al voor op de kopie die in de Sint-Gummaruskerk in Lier bewaard wordt (1516). Hun symmetrische plaatsing op vier

Fig. 2 : Schema van de wijze waarop de Lijkwade geplooid was, zoals bevestigd door de brandsporen van vóór 1192 (in het zwart aangegeven). In de lengte was onderaan nog geen strook toegevoegd.

(8) Daniel C. Scavone, *The Shroud of Turin in Constantinople : the documentary evidence*, in *Byzantinische Zeitschrift* 81 (1988). Dit artikel is erg interessant, zowel omwille van de onbetwistbare gegevens over het verblijf van de Relikwie in Constantinopel als omwille van de krachtige weerlegging van de fantasieën van Currer Briggs in *The Shroud and the Grail*, New York, 1987. (9) SS I, p. 21 en p. 92. – (10) SS I, p. 138. – (11) Waargenomen door een correspondent van pater Dubarle. Cfr. *La data delle prime bruciature che si osservano sulla sindone*, in *Collegamento pro Sindone* nr. 5, juli-augustus 1986, pp. 37-43.

DE H. LIJKWADE, MODEL EN NORM VAN DE CHRISTELIJKE KUNST

Twee haarlokken op het voorhoofd reproduceren de bloedvlek in de vorm van een omgekeerde 3.

Schaduwlijn.

Supra-nasaal "vierkant" met bovenaan in het midden een V-vorm.

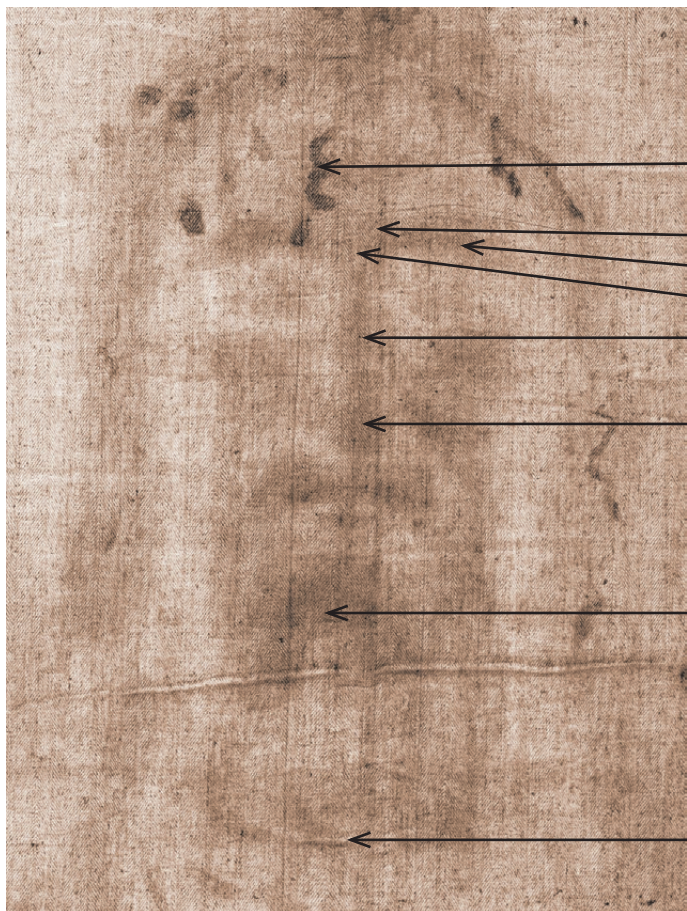
V bovenop de neuswortel.

Zwelling in het midden van de neus.

Meer uitgesproken linkerneusgat en rechts van de neuspunt een zwelling zoals op de Lijkwade.

Streep dwars over de keel, waarmee een valse plooi in het weefsel van de Lijkwade geïnterpreteerd wordt.

Fig. 3 : Christus Pantocrator. Mozaïek in de koepel van Dafni bij Athene (rond 1100). « Een brutale visie », schrijft André Grabar (*La peinture byzantine*, Genève, 1953, p. 117), die in schril contrast staat met het « elegante academisme » van de Byzantijnse kunst. Paul Vignon heeft de verklaring gevonden : de kunstenaars interpreteerden de raadselachtige trekken van het H. Gelaat afgedrukt op de Lijkwade, dat men sinds mensenheugenis als het authentieke portret van Christus beschouwde. Omdat zij niet wisten dat ze met een "negatief" te maken hadden, leek het gezicht hun erg streng. Vignon heeft deze afhankelijkheid bewezen door bepaalde details te observeren die vanuit artistiek standpunt zonder betekenis zijn, maar vanzelfsprekend worden als men weet dat het om een kopie van de Lijkwade gaat.

Bloedvlek in de vorm van een omgekeerde 3.

Drie zijden van een supra-nasaal "vierkant" die tussen de wenkbrauwen een hoekige "└┐" tekenen, met in het midden een V.

Schaduwlijn dwars over het voorhoofd.

V bovenop de neuswortel.

Zwelling in het midden van de neus.

Platgedrukt neusgat en juist daarboven een kneuzing, rechts van de neuspunt.

Baard met twee punten.

Valse plooi van het weefsel.

Fig. 4 : Het gelaat op de Lijkwade zoals het er in werkelijkheid uitziet. Men merkt nauwelijks dat het om een menselijk gezicht gaat : een zwarte neus, wit omrande ogen zoals die van een kerkuil, een onherkenbare mond.

Fig. 5

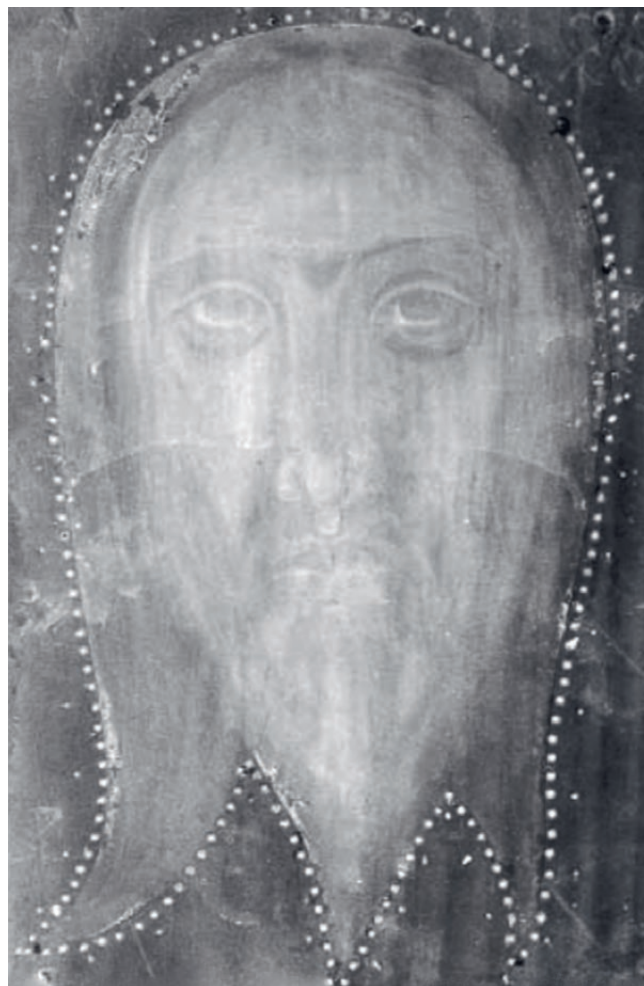

Fig. 6

Fig. 7

DE DOEK

Fig. 5 : H. Gelaat van Genua.

Fig. 6 : Radiografie ervan.

Fig. 7 : H. Gelaat van het Vaticaan.

Fig. 8 : Detail van fig. 7 (bij het oog) dat de structuur van het onderliggende weefsel laat zien.

Fig. 8

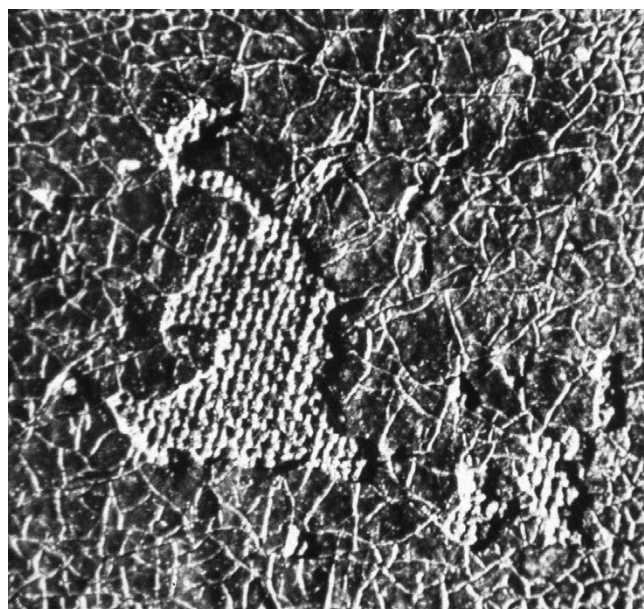

Fig. 9

Fig. 10

Fig. 12

VAN VERONICA

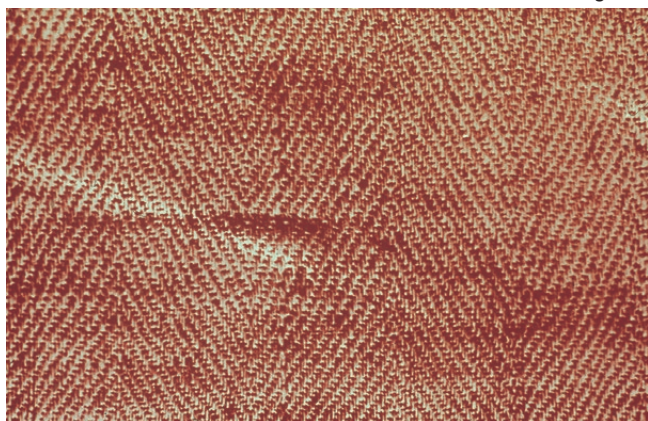
Fig. 9 : Kopie op zijde van de « Doek van Veronica » bewaard in de Gesù.

Fig. 10 : De H. Aangezichten van Genua en het Vaticaan zijn slechts interpretaties van het authentieke Portret van Jezus, zoals bewezen wordt wanneer men de omtrekken van de aangezichten op de H. Lijkwade legt.

Fig. 11 : Fotografische vergroting van het weefsel van de Lijkwade, gemaakt van linnen en in visgraatpatroon geweven.

Fig. 12 : Het ware Portret van Jezus bleef gedurende 19 eeuwen onbegrijpelijk voor de kunstenaars die het probeerden te interpreteren. Dankzij de uitvinding van de fotografie, waardoor van het negatief een "positief" verkregen werd, kwamen de schoonheid en de adel van dit Gelaat plots volledig tot hun recht.

Fig. 11

plekken op het doek wijst op een incident dat vóór 1192 plaatsgreep, toen de Lijkwade in vieren gevouwen was en er in de lengte nog geen strook aan toegevoegd was (fig. 2)¹². Volgens P. Dubarle kan een « *onhandige zwaai met een wierookvat* » de oorzaak zijn. Sinds wanneer bevond de H. Lijkwade zich in Constantinopel? Hierover bestaat geen enkel precies document. Volgens Paul Vignon wist de keizer zelf niet « *wanneer zijn voorgangers haar ontvangen hadden en waar zij vandaan kwam* »¹³.

IN EDESSA (8ste-10de eeuw)

Alles is anders geworden sinds Gino Zaninotto in 1986 voor het eerst een Grieks manuscript uit de Vaticaanse bibliotheek ontcijferde. Het bevat de tekst van een preek van « Gregorius, aartsdiaken en referendaris van de hoofdkerk van Constantinopel », de Hagia Sophia, uitgesproken ter gelegenheid van de plechtige inhaling van de *Beeltenis van Edessa* in de keizerlijke hoofdstad (Ms Vat. Graec. 511, fl. 143-150').

Een “acheiropoiëtische” afbeelding (van het Griekse *a-cheir-poiein*: “niet door (mensen)handen gemaakt”) vormde sedert eeuwen de roem van Edessa, het huidige Urfa in Zuid-Oost-Turkije. De historici weten dat dit kostbare voorwerp op 15 augustus 944 naar Constantinopel werd overgebracht. Gregorius beschrijft deze Beeltenis van Edessa en uit zijn woorden blijkt dat hij het heeft over de Lijkwade van Turijn.

De aartsdiaken zegt dat hij een zorgvuldig onderzoek heeft ingesteld in boeken in Constantinopel én in Edessa. Hij maakte dus deel uit van de keizerlijke delegatie die zich naar Edessa begaf om daar de Beeltenis te bekijken... en tegelijkertijd alle kopieën die ervan bestonden. Zij moesten het origineel aanduiden en het in triomf naar de Byzantijnse hoofdstad overbrengen. Gregorius bekeek de heilige relikwie dus zeer aandachtig en in tegenstelling tot alle toen bestaande literatuur beschrijft hij de Lijkwade op een totaal nieuwe wijze.

Hij legt namelijk duidelijk uit hoe hij tot de conclusie is gekomen dat die ene afbeelding precies de authentieke is en de andere “vervalsingen” zijn – hoewel we die term niet zouden mogen gebruiken: het ging om kopieën die als icoon vereerd werden en die men wellicht ook “acheiropoiëtisch” noemde, maar niet met de bedoeling de gelovigen te bedriegen. We komen hier verderop nog op terug.

De passage is prachtig en werpt een onverwacht licht op de duizendjarige devotie tot het H. Aangezicht: « *Kijk eens hoe schitterend mooi de bovenna-tuurlijke luister van het model is* », roept Gregorius uit. Het heeft niets gemeen met de « *afwisselende kleuren* » waarmee de schilderkunst beeltenissen vervaardigt; die zijn slechts « *een toegangsdeur* » voor de intelligentie om « *het model* » te begrijpen. Het

is duidelijk wat hij met “het model” bedoelt: de niet-door-mensenhanden-gemaakte Afbeelding zelf.

Dan gaat de aartsdiaken over op de beschrijving van de Beeltenis van Edessa, « *prototype* » van alle portretten. « *Iedereen moet bij deze beschrijving vervuld worden van enthousiasme! De afdruk is uitsluitend het werk van de zweetdruppels die tijdens de doodstrijd van het gezicht van de Levensvorst afdropen als bloedklonters én van de vinger Gods... En de afbeelding werd nog mooier gemaakt door de bloeddruppels die uit Zijn zijde stroomden.* » Die laatste woorden leveren een onverwacht en kostbaar getuigenis: Gregorius heeft dus met zijn eigen ogen naast de afdruk van het Gelaat ook de vlekken gezien die door de wonde in de zijde gemaakt werden!

Hij benadrukt overigens dit onderscheid, net zoals een moderne geleerde het verschil zou trachten uit te leggen tussen afbeelding van het lichaam enerzijds en bloedvlekken anderzijds: « *Ze zijn beide zeer leerrijk: bloed en water hier, zweet en afbeelding daar.* » Het getuigenis van Gregorius over de wonde in de zijde bewijst dat de huidige Lijkwade van Turijn en de aloude Beeltenis van Edessa één en hetzelfde doek zijn. Het manuscript in het Vaticaan rekent voorgoed af met de stelling dat de H. Lijkwade uit de middeleeuwen zou dateren.

Gregorius vertelt in zijn uiteenzetting dat de afbeelding bij haar aankomst in 944 werd gekroond met de keizerskroon en op de troon van de *basileus* werd geplaatst. Hiermee symboliseerde men de soevereiniteit van Christus Pantocrator, het meest geliefde thema van de Byzantijnse iconografie tijdens de renaissance die volgde op de periode van het iconoclasme (de beeldenstorm in het Byzantijnse rijk). Dit thema werd altijd geïnterpreteerd in nauw verband met de Lijkwade (zie fig. 3 en fig. 4), zoals ook alle andere thema's van de Byzantijnse kunst na de beeldenstorm verwijzen naar de Lijkwade, van het eerste kruisbeeld na het iconoclasme af tot aan de zgn. Moeder Gods van Vladimir, aan het eind van de 10de eeuw door Byzantijnse missionarissen naar Rusland gebracht¹⁴.

IN CONSTANTINOPEL (7de-8ste eeuw)

De overbrenging van de Relikwie naar Constantinopel in 944 was in feite slechts een terugkeer. De Byzantijnse troepen hadden Edessa alleen maar belegerd om het kostbare lijnwaad te heroveren dat in Constantinopel bewaard was geweest vanaf de inname van Jeruzalem door de Perzen in 614¹⁵. Onder keizer Leo III (714-741) was ze echter wegens de heftige iconoclastenstrijd, die duurde van 726 tot 843, uit de stad gesmokkeld en waarschijnlijk in Edessa ondergebracht.

Zeker is dat tijdens het eerste verblijf van de Lijkwade in Byzantium de H. Braulion (gestorven in

(12) Cfr. het Griekse woord *tetradiplon*, “in vieren gevouwen”. De rugzijde (ACD) is ernstiger verbrand dan de voorzijde (BCD). Het weefsel was dus een eerste keer gevouwen in de lengte (AB) en daarna in de breedte (CD), waarbij de rugzijde (ACD) op de voorzijde (BCD) geslagen werd. De gensters vielen op de rechterkant van de rugzijde (AD) en drongen achtereenvolgens door op AC, BC en BD (deze laatste is het minst beschadigd). – (13) SS I. – (14) SS I, p. 107, waarin het gaat over de onmiskenbare invloed van de Lijkwade op de Russische kunst. – (15) Ian Wilson, *The Turin Shroud*, 1978. Wilson heeft een volledig hoofdstuk gewijd aan deze expeditie, in de hem eigen kleurrijke en wat geromanceerde stijl. Maar hoe dan ook bewees hij dat de missie die keizer Romanos I Lekapenos gaf aan Joannes Curcuas, “zijn beste generaal”, erin bestond de Afbeelding terug te brengen.

651) de echtheid ervan bevestigt en dat keizer Justinianus II (685-695 en 705-711) zijn muntstukken slaat met als beeldenaar het H. Gelaat van de Lijkwade¹⁶.

IN JERUZALEM (1ste-6de eeuw)

De eerste bloeiperiode van de Byzantijnse iconografie valt in de 6de eeuw. Hiervan getuigen de kunstwerken van het Sint-Catharinaklooster in de Sinaiwoestijn, die aan het iconoclasme ontsnapt zijn; dit klooster is heel de geschiedenis door nauw verbonden geweest met Jeruzalem en meer bepaald met « de school van Jeruzalem »¹⁷. Welnu, de iconen van het Sint-Catharinaklooster vertonen al de invloed van de H. Lijkwade¹⁸.

Het is dus in Jeruzalem dat men van in de vroegste tijden begonnen is met het kopiëren van het H. Gelaat op de Lijkwade.

DE DOEK VAN « VERONICA »

We bezitten een anonieme tekst uit de 11de eeuw waarin het gaat over « *het kostbare Kruis* » uit de schat van de Hagia Sophia in Constantinopel: « *De lichaamslengte komt overeen met de grote lengte van Onze Heer Jezus Christus, zoals die nauwkeurig werd nagemeten in Jeruzalem door betrouwbare en achtenswaardige lieden* » (Anonymus Banduri, Griekse patrologie van Migne, dl. 122, kol. 1305). Meer zegt de tekst niet, alsof het voor iedereen vanzelfsprekend is dat er verwezen wordt naar de afdruk die de atletische gestalte van Jezus heeft nagelaten op de Lijkwade¹⁹, die toen in Jeruzalem was, zoals iedereen wist.

Wij weten dat deze « *betrouwbare en achtenswaardige lieden* » gezonden waren door keizer Justinianus I de Grote (527-565). Misschien bevonden zich onder hen kunstenaars die met veel aandacht het H. Gelaat op de Lijkwade observeerden. Zeker is dat op datzelfde ogenblik (540) de zgn. « *pic-turale afstamming* » (Vignon) van de Lijkwade ontstaat, herkenbaar aan bepaalde eigenaardigheden van de Relikwie die worden overgenomen door mozaïekwerkers en schilders (fig. 3 en fig. 4)²⁰.

Een hele reeks Christusportretten vertoont deze eigenaardigheden, waarmee bewezen wordt dat het H. Gelaat van de Lijkwade eeuwenlang het verplichte model was van alle kunstenaars: sedert onheuglijke tijden zag men er namelijk het echte gelaat van Christus in, « *afgedrukt door de zweetdruppels van de doodstrijd* », zoals aartsdiaken Gregorius zei.

Deze gouden eeuw van de Byzantijnse kunst zelf werd echter voorafgegaan door een meer primitieve kunst waarvan nu nog twee heilige Aangezichten getuigen. Het ene behoort tot de pauselijke verzamelingen van het Vaticaan, na tot 1868 bewaard te zijn geweest in de kerk van San Silvestro in Capite in Rome (fig. 7). Het andere wordt vereerd in de kerk van San Bartolomeo degli Armeni in Genua (fig. 5).

Beide passen perfect op een derde Aangezicht, dat « van Veronica », dat men kan zien in de sacristie van de Gesù in Rome (fig. 9). Het gaat om een kopie op zijde, vervaardigd ten tijde van paus Gregorius XV (1621-1623), van de zgn. *Doek van Veronica* die bewaard wordt in de kapel van de H. Veronica in de Sint-Pietersbasiliek. Deze relikwie werd nog nooit onderworpen aan wetenschappelijk onderzoek, wat nochtans dringend zou moeten gebeuren naar aanleiding van verschillende waarnemingen op de beide andere Aangezichten.

RELIEKHOUDERS

In 1968 heeft men wel het H. Gelaat van Genua grondig onderzocht. Men heeft toen onder het bladgoud waarop het geschilderd gezicht is aangebracht een « *stukje linnen* » gevonden « *dat was vastgekleefd en daarna verborgen onder een laagje pleister* »²¹. Heel de structuur van dit kunstwerk is opgevat als « *een reliekhouder* » voor het stukje linnen, dat misschien de Lijkwade aangeraakt heeft – tenzij het echt om een fragment van de illustere Relikwie zelf gaat! Iets gelijkaardigs kan men vaststellen bij het H. Aanschijn van het Vaticaan (fig. 8): waar de verf afgebladderd is, bemerkt men een weefsel met hetzelfde patroon als de Lijkwade (fig. 11), nl. in visgraat geweven²².

Verdere studie zal misschien uitmaken of het om een echte relikwie gaat, een authentiek fragment dus van de Lijkwade, dan wel om een *brandeum*, een stuk stof waarmee men de Lijkwade heeft aangeraakt. Ondertussen staat het vast dat men van de kostbare Relikwie in de lengte een behoorlijk stuk heeft afgesneden, waarschijnlijk aan weerskanten tot juist aan de afdrukken van het lichaam.

De genoemde heilige Aangezichten zijn reliekhouders. Als zij « *acheiropoietisch* » genoemd worden, terwijl zij toch duidelijk de hand van mensen verdragen, dan is dat omdat de kunstenaars in kwestie enkel getracht hebben de zuivere « *niet-door-mensenhanden-gemaakte* » beeltenis van de H. Lijkwade na te bootsen... en wellicht ook omdat deze afbeeldingen bovendien een fragment verbergen van het originele weefsel!

De Aangezichten van het Vaticaan en van Genua vertonen een vreemd, bijna afstotend aspect, door de baard met de drie punten die het gezicht zonder hals abrupt aflijnt. Maar de radiografie van de beeltenis van Genua onthult een primitieve afbeelding die sterk verschilt van wat we momenteel kunnen zien (fig. 6). Het gezicht is verdeeld in twee zones. De bovenste zone heeft kenmerken die volgens pater Pfeiffer ongetwijfeld verwijzen naar de 3de eeuw (op. cit., pp. 27-28). Men treft er al de V tussen de wenkbrauwen aan die noch anatomisch noch esthetisch te verklaren is, maar alleen kan

(16) SS I, p. 106, met als illustratie een gouden dukaat van deze keizer. – (17) De uitdrukking is van Kurt Weitzmann. Hij werkte mee aan de *Grand livre des Icônes* van Chatzidakis en Radojic (Parijs, 1978) en schreef daarin een hoofdstuk (pp. 15-30) over de iconenkunst op de berg Sinai van de 6de tot de 12de eeuw. – (18) Heinrich Pfeiffer, s.j., *Le Christ aux mille visages*, Parijs, 1986. – (19) Heinrich Pfeiffer, *La Sindone di Torino e il volto di Cristo nell'arte paleocristiana, bizantina e medievale occidentale*, Quaderni Emmaus, 2, 1982, pp. 44-45. – (20) Paul Vignon, *Le Saint Suaire de Turin devant la science, l'archéologie, l'histoire, l'iconographie, la logique*, 2de uitgave, Parijs, 1939. De auteur telt twintig van die eigenaardigheden. – (21) Colette Dufour Bozzo, *Il "Sacro Volto" di Genova*, Rome, 1974, p. 123. – (22) Luigi Fossati, *La cosiddetta acheropita de Edessa era la sacra Sindone*, in *La Sindone, scienza e fede*, p. 119.

DE DATERING VAN DE AFBEELDING DOOR DE PALEOGRAFIE

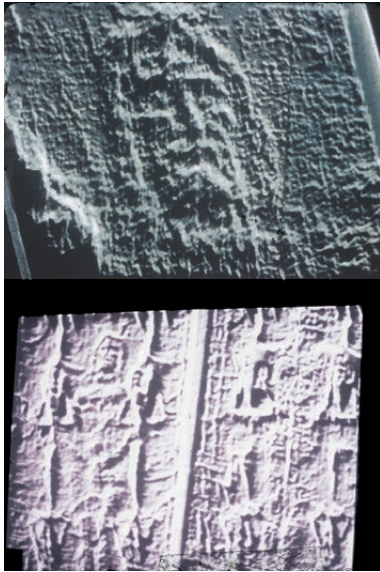

Fig. 13 : Het Gelaat (boven) en het lichaam langs voor- en rugzijde (onder) zoals zij verschijnen op de terminal van de beeldanalyator VP8.

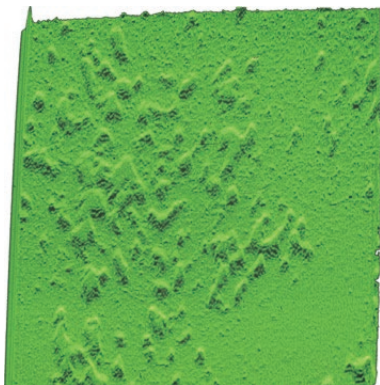

Fig. 17 : De bevestiging van de driedimensionale analyse. De letters Y CAI zijn duidelijk leesbaar, links boven, net als de staf en zelfs de omtrek van de munt.

Fig. 18 :

- *bovenaan* : Een muntstuk van Pontius Pilatus met de staf en de letters CAICAROC, met een Latijnse C (zie zwarte pijl) in plaats van een Griekse K.
- *onderaan* : Als we een munt van Pilatus op de afdruk leggen, stellen we vast dat de letters Y CAI het zichtbare deel vormen op de Lijkwade van het opschrift

TIBERIO[Y CAI]CAROC,
« van keizer Tiberius ».

Fig. 14 : De vergroting van het ooglid (rechts) doet een afdruk verschijnen van dezelfde afmeting (15 mm) en dezelfde vorm als het muntstuk (links) met afbeelding van de astrologenstaf, embleem van Pontius Pilatus.

Fig. 15 : De afdruk van de astrologenstaf, met boven de kromming vier Griekse letters : Y CAI.

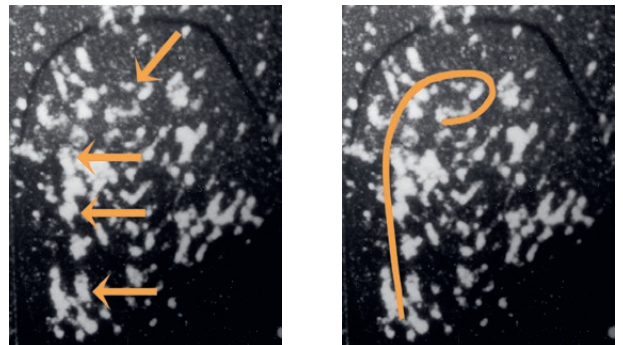
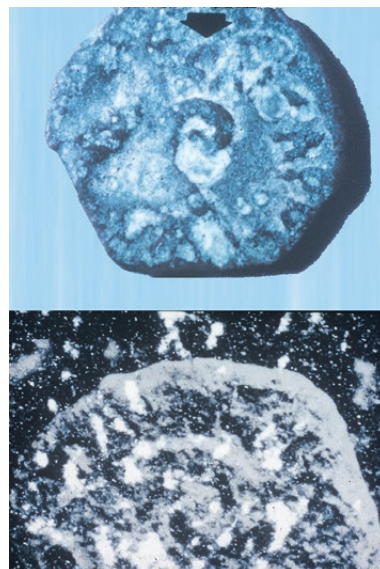

Fig. 16 : Drie types van muntstukken stemmen overeen met de vorm, het motief en het opschrift van het muntstuk op Jezus' ooglid. Alle drie vertonen zij in het midden de staf en langs de rand het opschrift TIBEPLOY KAICAROC ("van keizer Tiberius").

- Op de keerzijde van deze munt staat boven een laurierkrans de inscriptie LIS : "het jaar 16 van de regering van Tiberius", het jaar 29 van onze tijdrekening.
- LIZ op de keerzijde staat hier voor "het jaar 17 van Tiberius", het jaar 30 van onze tijdrekening.
- LIH beduidt "het jaar 18 van Tiberius", voor ons het jaar 31.

verwijzen naar de Lijkwade (*fig. 4*). De onderkant van het gezicht toont duidelijk het onderscheid dat de oorspronkelijke beeltenis maakte tussen de baard en de haren die aan weerskanten neervallen.

Wanneer men nu deze afbeelding op de H. Lijkwade legt, stelt men vast dat een verbazende gelijkenis tot stand komt met de « Veronica » van de Gesù (*fig. 10*). Het besluit dringt zich op : **de Aangezichten van Genua, het Vaticaan en de Gesù zijn kopieën van het H. Gelaat van de Lijkwade** en verbergen soms zelfs een fragment van de echte Relikwie.

Deze eeuwenoude traditie is blijven doorwerken ook in latere stadia van de geschiedenis van de Lijkwade : niet alleen in Edessa, waar de « Veronica » de naam « Beeltenis van Edessa » krijgt, maar ook in Constantinopel waar men haar « Mandylion » noemt en waar het H. Aanschijn werd vervaardigd dat nu in Laon bewaard wordt ; het is wel van latere datum dan de zo-even besproken gezichten, maar toch zeer sprekend, met de oud-Slavische inscriptie : « *Afbeelding van Onze-Lieve-Heer op de Lijkwade* »²³.

REEDS TEKEN VAN TEGENSPRAAK

In een brief waarvan de interpretatie al veel inkt heeft doen vloeien, vertelt de H. Epiphanius van Salamis (315-403) aan bisschop Joannes van Jeruzalem hoe hij in het portaal van een kerk nabij Jeruzalem een doek gezien heeft die de afbeelding droeg van een mens die hem deed denken aan Christus, « *quasi Christi* », of aan « *een andere heilige* ». Dit is het oudste getuigenis in verband met het bestaan van een afbeelding van Christus op een doek, zoals pater Pfeiffer opmerkt (*op. cit.*, p. 4).

Epiphanius was op bedevaart naar Bethel. Toen hij in Anablatha gekomen was, in de buurt van Jeruzalem, ging hij een kerk binnen om te bidden en zag toen in het voorportaal de doek met de afbeelding hangen. Hij haalde hem van de muur (!) en beloofde de bewakers er een nieuwe te bezorgen, van goede kwaliteit en zonder afbeelding erop.

Sommige historici vinden dat hier sprake is van een verregaand anachronisme : het iconoclasme moeten we pas driehonderd jaar later situeren ! Het is ook vreemd zo'n daad te moeten toeschrijven aan de H. Epiphanius. Maar het vervolg van het verhaal maakt de hypothese van een puur verzinsel onaanvaardbaar. Want volgens de brief voegde Epiphanius de bewakers van de kerk nog toe dat zij de doek die hij weggenomen had moesten gebruiken om er « *een arme dode in te wikkelen en te begraven* ». Dit detail « verbergt iets », zegt Pfeiffer. Het kan niet dat een beeldenstormer uit de 8ste eeuw dit zo levendige verhaal uit zijn duim gezogen heeft, met al de details die overeenstemmen met het weefsel waar het ons in deze studie om te doen is :

« 1° De kerk bevond zich in Palestina, dichtbij Jeruzalem. 2° De afbeelding was te zien op een stuk weefsel en was geen muurschildering of een schilderij op hout. 3° Het weefsel was zo groot dat het kon dienen voor een begrafenissen. [...] Het

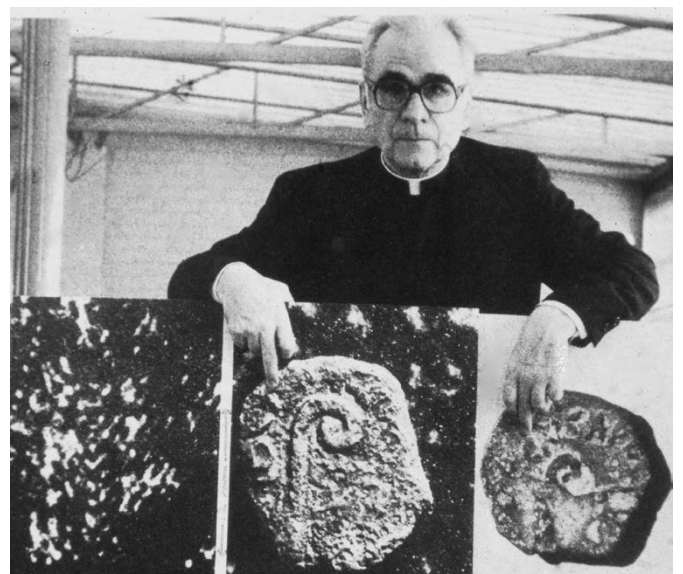
feit dat de afbeelding opgehangen was bij de ingang van de kerk » wijst volgens pater Pfeiffer op « iets buitengewoons ». Bovendien is er de wel onverwachte raad aan de bewakers om de doek te gebruiken voor de begrafenissen van een arme.

Dat alles leidt tot de volgende overtuiging : niet alleen is de geschiedenis van het weefsel met een afbeelding « *quasi Christi* » authentiek, zij duidt ook op de aanwezigheid, in het H. Land, van een grote lijkwade met de beeltenis van Christus erop. In elk geval toont het incident van Anablatha aan hoe gevaarlijk het was de H. Lijkwade tentoon te stellen gedurende de eerste eeuwen van het christendom : de christelijke gemeenschap was nog doordrenkt van joodse gebruiken en stond dus afkerig tegenover de cultus van een beeltenis en het contact met een begrafenissenvoorwerp. Dat is zonder twijfel de reden waarom de eerste generaties christenen, ten tijde van de martelaren, zich ervoor hoedden over de Lijkwade te spreken en dit overlieten aan de half-legendarische verhalen van de apocriefe boeken.

IN DEN BEGINNE : DE H. VERONICA

Inderdaad, de apocriefe boeken hebben voortdurend belangstelling getoond voor de Lijkwade van de Heer, van het *Evangelie aan de Hebreeën* (einde 1ste eeuw) tot aan het *Evangelie van Gamaliël* (5de eeuw). Misschien vormde de Relikwie voor de primitieve gemeenschap al een bewijsstuk voor de Verrijzenis. Daarnaast geven de *Handelingen van Pilatus* (of *Evangelie van Nicodemus*) uit de 5de eeuw de naam Berenikè of Veronica aan de vrouw die aan bloedvloeijing leed en genas na het aanraken van de zoom van Jezus' mantel (Lc 8, 43-48). Deze apocriefe geschriften staan vol zeer oude tradities, want Justinus en Tertullianus maken in de 2de eeuw al melding van de *Handelingen van Pilatus*.

De geschiedenis van deze heilige vrouw, die teruggaat tot aan de evangelische tijd, is verbou-

Pater Francis Filas, s.j., wiskundige, fysicus en theoloog, hoogleraar aan de Loyola-universiteit in Chicago. Hij was het die het definitieve bewijs leverde voor de opzienbarende vondst van het muntstuk op het rechterooglid van Jezus.

(23) André Grabar, *La Sainte Face de Laon. Le Mandylion dans l'art orthodoxe*, Praag, 1931, pp. 11-13.

den met een afbeelding van Christus « *ten voeten uit* »²⁴. Het lijkt alsof Berenikè-Veronica, de vrouw die op wonderbare wijze van haar ziekte genezen werd, de Lijkwade bewaard heeft die Petrus en Johannes op Paasmorgen in het lege graf aantreffen (Jo 20, 5-7)²⁵. De traditionele benaming « *doek van Veronica* » verwijst naar die herinnering en duidt oorspronkelijk op de Relikwie zelf.

AAN DE OORSPRONG ZELF : EEN MUNTSTUK GESLAGEN ROND HET JAAR 30

Ons historisch onderzoek wordt op een opzienbarende manier bevestigd door de paleografie, die de afbeelding tot op twee jaar nauwkeurig dateert ! Onze betreurde vriend pater Francis Filas, s.j. (1915-1985) heeft ons indertijd heel het dossier van deze ontdekking overgemaakt ; het is zijn verdienste in deze kwestie het laatste woord gesproken te hebben. Gangmaker was echter de consensus onder een groep Amerikaanse geleerden, waarvoor de voorafgaandelijke werkzaamheden van de STURP²⁶ in Albuquerque in 1977 en de uiteenzetting door Eric Jumper op het congres van Turijn in 1978 het materiaal leverden. Maar op de bijeenkomst van Los Alamos in 1979 ontstond een hetze tegen pater Filas, zodat het hele dossier vandaag over de hele wereld doodgezwegen wordt.

Waarom ? Om één enkele reden die helemaal niets met de wetenschap te maken heeft : omdat we hier de datering van de *afbeelding* krijgen en niet enkel van het weefsel, omdat we hier bijna het jaartal van de Gebeurtenis kunnen aflezen : de stempel en het zegel van Pontius Pilatus, waartegen geen enkele geleerde iets kan opwerpen.

De driedimensionale analyse (fig. 13) heeft de hypothese doen ontstaan, maar ook op een gewone foto kan men op elk ooglid duidelijk een soort schijfje zien liggen : donker op het positief (fig. 4), helder op het negatief (fig. 12). Toen pater Filas de afdruk van het rechterooglid (fig. 14) vergrootte, herkende hij de afdruk van een muntstuk dat onder Pontius Pilatus geslagen werd : dezelfde afmetingen, dezelfde vorm, dezelfde beeltenis nl. de astrologenstaf (fig. 15) en hetzelfde opschrift – vier duidelijk leesbare letters – als een muntstuk dat met zekerheid gecatalogiseerd is als daterend uit de jaren 16, 17, 18 van de regering van keizer Tiberius, dat wil zeggen de jaren 29, 30, 31 van onze tijdrekening (fig. 16).

Deze ontdekking, bevestigd door de driedimensionale analyse (fig. 17), werd tenslotte gestaafd door een anomalie die de numismatische wetenschap verrijkte. De vier Griekse letters Y CAI volstaan inderdaad om het opschrift TIBEPIO[Y KAI] CAROC (« van keizer Tiberius ») te reconstrueren, maar er was iets ongewoons aan de hand : op de Lijkwade staat er blijkbaar een Latijnse C in plaats van de Griekse K (KAICAPOC in plaats van

KAICAPOC), die nochtans voorkomt op alle munten van Pilatus die tot 1980 bekend waren.

Pater Filas ging op zoek en vond in 1981 twee muntjes van Pontius Pilatus waarop ook een C in plaats van een K staat (fig. 18, boven). Toen had hij zijn antwoord klaar voor hen die hem ervan beschuldigden zijn wens voor werkelijkheid te nemen : hij was helemaal geen numismaticus en wou zeker niet tegen wil en dank een muntstuk van Pilatus herkennen, anders had hij wel een K en geen C gelezen !²⁷ Het fenomeen van de letterverwisseling kende men al in de epigrafie, maar dankzij Francis Filas heeft men moeten vaststellen dat het ook in de numismatiek voorkomt.

Aldus is de Lijkwade gedateerd, op twee jaar nauwkeurig, als door een duidelijke wilsbeschikking van Hem die de Beeltenis op het weefsel tot stand gebracht heeft. Want naar joodse gewoonte hadden op de oogleden ook potscherven kunnen liggen, die uiteraard onmogelijk kunnen gedateerd worden. Het muntstuk daarentegen verklaart luid : **deze Man heeft geleden « onder Pontius Pilatus ».**

Deze bladzijde uit het Pray-manuscript (12de eeuw) verbindt twee taferelen : boven de zalving van het Lichaam van Jezus door Nicodemus in de avond van Goede Vrijdag, onderaan de ontmoeting van de heilige vrouwen met de engel op paasochtend. Cliché bibliotheek Doucet.

(24) Ernst von Dobschütz, *Christusbilder*, Leipzig, 1899, pp. 197-223. – (25) René Robert, *Du Suaire de Lazare à celui de Jésus*, in *Revue thomiste*, juli-sep. 1988, pp. 410-420. – (26) Het Shroud of Turin Research Project (STURP) verwijst naar een team wetenschappers die in 1977-1981 een uitgebreid onderzoek van de H. Lijkwade uitvoerden en tot opzienbarende resultaten kwamen. – (27) Voor een uitgebreid verslag van deze ontdekking, zie SS I, pp. 84-86.

TOTALE APOLOGETIEK

Wie het geloof heeft, zal in deze reeks voordrachten gesterkt worden in de overtuiging dat ons christelijk geloof zo redelijk is en zo in harmonie met de menselijke natuur, dat we steeds beter de intelligentie van God in zijn oneindige volmaaktheid begrijpen. En de ongelovige zal erdoor voorbereid worden op het geloof. Veel van zijn tegenwerpingen zullen ontkracht worden en hij zal zeggen : « Het is werkelijk wat het menselijke verstand als het meest superieure heeft voortgebracht, het gaat echt om de basislijn in de geschiedenis van de mensheid ; ik kan dat niet veronachtzamen en zeggen dat ik daar helemaal buiten sta. »

3. IDEALISME, EXISTENTIALISME, RELATIONISME

WE onderzoeken één na één alle wegen van de menselijke kennis en zullen vaststellen dat ze allemaal samenkomen in een hoogste top : het christelijke geloof.

Vandaag beginnen we met de metafysica, waarvan men zegt dat het de meest verheven wetenschap is. De metafysica is de wetenschap van de filosoof ; het is de wijsheid zelf of beter gezegd : het zoeken naar wijsheid. Filosofen beweren namelijk antwoorden te geven op de ultieme vragen die de mens zich stelt : Wie heeft ons geschapen ? Waarom heeft Hij ons geschapen ? Waartoe zijn wij gemaakt ? Waar gaan we naartoe ? Wat zijn wij ? Wat is de mens ? Waarom is hij er ? Hoe is hij er gekomen ? Dat zijn de ultieme vragen en het is daarop dat de metafysica een antwoord wil geven.

Daartoe redeneert de metafysica over het "zijn". Men heeft er geen instrumenten voor nodig, enkel het vermogen om te redeneren, te mediteren, aandacht te schenken aan het zijn, de diepten van het bestaan te onderzoeken. Iedereen kan metafysica beoefenen, zolang men maar goed wordt geleid.

Het gaat er uiteraard niet om een middelmatige of verkeerde metafysica te presenteren. Want als je metafysica fout is, zullen ook je conclusies zonder waarde zijn. Meer nog : als een katholiek zich van een zwakke of verkeerde metafysica bedient, zal men vermoeden dat ook zijn geloof zwak of vals is. Onze apologetiek stelt dus zeer hoge eisen : op elk domein moet onze wetenschappelijke redenering onberispelijk en

sluitend zijn. Alleen dan zal de weg naar het geloof overtuigend blijken.

We moeten dus echte metafysica bedrijven, zoals ik gedaan heb in 1981-1982 in de reeks voordrachten over *Totale metafysica*. Vandaag zal ik daarop terugkomen, op een manier die niet oppervlakkig is, maar wel bondig genoeg om mijn redenering vlot te kunnen volgen zodat mijn conclusie je niet zal verbazen.

HET GRIEKSE IDEALISME

De metafysica is een uitvinding van Aristoteles. Niettemin kwam ze voort uit een traditie (Socrates, Plato, Aristoteles) waarin de intuïtie – het onmiddellijke aanvoelen van de waarheid – zich richtte op de **substantie**. Wat is het "zijn" ? Antwoord van

Aristoteles : een substantie. Neem het voorbeeld van een klein hondje dat door de straat rent, voor je uit. De Griek, de aristotelische denker en in het algemeen de westerling ziet dat hondje lopen en heeft een intuïtie, een onmiddellijk begrip : dat kleine hondje is op zichzelf een volledig wezen, onderscheiden van de rest, compleet en in staat om uit zichzelf te handelen. Het kwispelt, rent, blaft enz. Het is een wezen dat op zichzelf kan bestaan. Daarom noemde Aristoteles het een substantie.

Alle wezens in de schepping zijn voor de Europeaan, erfgenaam van de Grieken, zulke substanties, met een structuur die de geest kan begrijpen. De Europeaan, anders dan de oosterling, voelt zich op gelijke voet met al die wezens. Zijn intellect is

Plato en Aristoteles op het beroemde fresco van Rafaël, "De school van Athene", in het Vaticaan.

gemaakt om ze te kennen ; hij dringt door tot wat Sint-Thomas van Aquino hun *quidditas* noemt, hun “wat-heid” of zoals wij zeggen hun **natuur**. Deze intuïtie was zo juist dat de hele moderne wetenschap erop gebouwd werd. Een wetenschapper in zijn laboratorium isoleert een stof of een element en beschouwt het als een structuur, een substantie, een lichaam waarvan hij de eigenschappen bestudeert.

De metafysica gaat echter verder en onderzoekt die substantie niet door ze letterlijk te ontleden, maar door er mentaal over na te denken. Men ontdekt dat, als een substantie in beweging is (zoals die hond die loopt), ze bestaat uit **act** en **potentie**. De act is de verwezenlijking van een mogelijkheid (potentie) die er al in aanleg was, maar nog niet was voltooid. Elke substantie bestaat uit **materie** en **vorm**. Zo is bij de mens het lichaam de materie en de ziel de vorm, nl. het principe van al zijn handelingen. Kijk naar een eik die groeit, wortels en bladeren vormt : ook dat is een substantie die uit zichzelf bestaat, die alles in zich heeft om te zijn wat ze is. Die groei, dat leven, die harmonie komt voort uit haar vorm : het innerlijke beginsel van haar activiteit.

Dat alles is buitengewoon. Thomas van Aquino voegde daaraan een cruciale gedachte toe : we kunnen ons een wezen indenken dat mogelijk is (bv. een hond met vijf poten) ; dat idee bestaat in onze geest, maar niet in de werkelijkheid. Als ik op een dag wél zo’n hond zie lopen, heeft dat wezen iets méér dan de idee die ik ervan had : **het bestaan**. Daarom onderscheidt Thomas in elke substantie **essentie** (de wijze van zijn, wat het is) en **existentie** (het feit dát het is).

EEN ZAK VOL KNIKKERS ?

Sint-Thomas, die sterk op Aristoteles steunde, had echter essentie en existentie opgesloten binnen die volmaakte bol van de substantie. Daardoor heeft de hele Griekse filosofie, het Griekse idealisme voortgezet in de scholastieke filosofie, geleid tot het moderne denken van Descartes, Leibniz, Spinoza en anderen. Volgens hen zijn wij allemaal complete wezens – “monaden” zoals Leibniz zegt – die besloten zijn in onszelf, zelfgenoegzaam, met slechts uiterlijke relaties : ik geef een klap, hij valt, hij slaat terug ; dat zijn externe relaties. Maar ieder van ons blijft, op zichzelf, een autonoom wezen dat uit de kracht van zijn eigen natuur streeft naar steeds grotere volmaaktheid. In die visie is de wereld dus eigenlijk een soort zak vol knikkers : substanties die min of meer onafhankelijk naast elkaar bestaan.

Voor de joodse filosoof Spinoza, die veel in de Bijbel had gelezen, waren die wezens integendeel juist zo met elkaar verbonden dat hij alle grenzen ophief : alles vloeit samen in één groot geheel dat hij het universum noemde en dat voor hem de échte substantie was. De grote knikker.

Voor Leibniz daarentegen was elke mens een kleine knikker. Maar in beide gevallen bleef dat idee van substantie overeind en daarmee ontglip-

ten de vragen naar **oorsprong** en **doel**. Waar komt die substantie vandaan ? Wie heeft haar gemaakt ? Dat hondje dat volgens jou “uit zichzelf bestaat”, dat is toch ooit geboren ? Het probleem van de oorsprong heeft de westerse filosoof zelden echt onder ogen willen zien, van Aristoteles tot Heidegger. “Wij zijn in de wereld geworpen,” zegt Heidegger. Onzin : wij worden geboren uit een vader en een moeder.

Deze intuïtie van de metafysica, of liever van de aristotelische fysica, heeft ertoe geleid dat God steeds verder werd weggeduwd. Het universum werd zozeer gezien als een verzameling van zelfstandige substanties dat het niet meer vanzelfsprekend was om te zeggen dat zij door God geschapen waren. Zo komen we bij de grote breuk in het moderne westerse denken : bij Kant. Immanuel Kant zegt : causaliteit – het feit dat dingen elkaar beïnvloeden, denk aan het voorbeeld van de klappen die we elkaar toebrengen – geldt enkel binnen onze zintuiglijke wereld. Maar voorbij die wereld gaat dat principe niet meer op. De stelling dat “alles een oorzaak heeft” geldt enkel in de sfeer van onze ervaring, niet daarbuiten. Is het universum dan door God geschapen ? Dat kunnen we niet weten ! Dit is het fameuze agnosticisme van Kant, dat het geloof uit onze moderne wereld heeft weggerukt.

Het probleem zat echter al veel dieper : door alle wezens, ook de mens (volgens Boëthius een “*individuele substantie met een redelijke natuur*”) te beschouwen als zelfstandige substanties heeft men de mens gezien als een autonoom geheel. Waar blijft dan God ?

Soms denkt de mens na over de orde van de wereld en bouwt hij redeneringen op die hem tot de conclusie voeren dat God moet bestaan. Maar dat blijft een redenering. God behoort niet langer tot zijn directe ervaring. Zijn onmiddellijke ervaring leert hem enkel dat wij zelfstandige, op zichzelf staande substanties zijn. Het is dan ook bijzonder moeilijk om vanuit deze filosofie een overtuigend betoog voor het geloof op te bouwen. Het kan nog wel, want Thomas van Aquino heeft het gedaan door te laten zien dat deze substanties beperkt, veranderlijk en afhankelijk van elkaar zijn en dat ze daarom een oorzaak buiten zichzelf moeten hebben, namelijk God. Maar, zeggen veel apologeten, ook al is die bewijsvoering rationeel geldig, ze overtuigt niet echt.

HET MODERNE EXISTENTIALISME

We gaan een andere overweging maken, over een andere intuïtie die mij rijker en werkelijk fundamenteler lijkt. Dat is **de intuïtie van het bestaan**. Het gaat niet meer om de intuïtie dat dit kleine hondje dat voorbijloopt een goed gevormd, compleet wezentje is, maar : wanneer ik naar dat hondje kijk of naar mijn kat Minoes, dan stel ik vast dat zij bestaan !

Mijn kat bestond, daar, voor mijn ogen. En omdat ik een metafysisch hart heb, raakte zijn bestaan mij diep. Het was een kwetsbaar bestaan ! Ik dacht :

vroeger bestond hij niet, er was enkel het niets. Toen begon hij te bestaan. En op een dag zal er opnieuw niets zijn. Als ik erover nadenk : vóórdát hij bestond, was er absoluut niets ; hij bestond niet, niemand dacht aan hem. Dan is hij er plots. En de dag dat hij sterft, zal hij er niet meer zijn – maar hij zal toch nog een beetje bestaan, in mijn geest. Het zal niet het absolute niets zijn, want hij **heeft bestaan**. En dus, in de miljarden eeuwen van het bestaan van de wereld, heeft dit kattenbestaan, hoe relatief ook, toch iets absoluuts.

Laten we wat dieper graven in dit bestaan. Mediteer even over het feit dat **ik ben**. Die kat die mij aankijkt, zou kunnen zeggen : “Ik ben.” – “Maar drie jaar geleden bestond je niet !” – “Ja, maar op dit moment *bén* ik.” Wij allemaal zeggen : “Ik ben.” Er is in ons iets dat we allemaal gemeen hebben en toch niet delen : dat we bestaan.

Op dat moment probeer ik me voor te stellen wat “zijn” eigenlijk is. Ik doe een inspanning om te beseffen wat het betekent te bestaan. Het is het kostbaarste wat er is. Het is een hoedanigheid : de meest waardevolle werkelijkheid. Eerst en vooral moet men “zijn”. Ik stel me voor dat het bestaan zelf, vanaf het moment dat er iets bestaat, al veronderstelt dat er een **oneindig bestaan** moet zijn, een bestaan zonder grenzen : het **volmaakte Zijn**.

En dan kom ik er met Sartre toe om het tegelijk ellendig, paradoxaal en schandalig te vinden : die kat, die schoen, die man, die oude dame die door de straat loopt, dat alles is belachelijk, het zijn kleine existenties van niets ! Maar het **bestaan van God** – dat zegt Sartre niet – dringt zich aan mijn geest op. Als er ooit iemand moet hebben bestaan, dan is het dat Zijn waaraan wijzelf slechts als toevalligheden deelnemen ; wij zijn als het ware kleine “nietsen”, kleine leegten. Daarom wijzig ik de definitie van Aristoteles en zeg : **de metafysica is de wetenschap van het zijn van wat bestaat**.

In eerste instantie betekent dat : wat ons hier allemaal verbindt, is dat we bestaan. We delen allemaal dat ene, kostbare gegeven : te zijn. Misschien zijn onze ouders al overleden ; we hopen dat kinderen hun plaats zullen innemen, maar die kinderen bestaan nog niet. We verlangen naar hen, ze bestaan al een beetje in ons verlangen, maar nog niet in werkelijkheid. We wachten op de conceptie, de geboorte, op het moment dat ze werkelijk **zijn**. Wonder ! Ze zijn er. De geboorte van het eerste kind in een gezin : wat een wonder !

Het zijn is rijk én kwetsbaar. Ik had evengoed niet kunnen bestaan of ik had me te pletter kunnen rijden in een ongeval ; als ik toen gestorven was, zou ik niet meer bestaan hebben, althans niet op aarde.

HET HOOGSTE ZIJN

Ik zet mijn overpeinzing voort en geef aan het Zijn waarover ik hierboven sprak en dat ik met een hoofdletter schrijf een andere betekenis : het gaat om het “Zijn van alle zijnden”, dat wil zeggen het hoogste Zijn. Als er wezens bestaan die onafhankelijk van elkaar zijn, dan moet er – dat dringt

zich vanzelf op – een hoogste Zijn bestaan, het eerste, het mooiste, het meest noodzakelijke van alle wezens, waarvan de andere slechts herhalingen zijn, uitstralingen, voortbrengselen, participaties... Ik weet niet welk woord ik moet kiezen !

Maar ik zie duidelijk dat het Zijn bestaat, Diegene die alle religies God noemen. En het ongelooflijke is dat eeuwen en eeuwen geleden een zekere Mozes, in de woestijn, de openbaring ontving van de Naam van dit Zijn, dat tot hem sprak : “**Ik Ben, Jahweh, Ik Ben !**” Dat is het Zijn.

Onze metafysica maakt dus vooruitgang, stap voor stap. Ik merk op dat de belangrijkste eigenschap het *zijn* zelf is. Het woord “eigenschap” is eigenlijk verkeerd ; de oer-werkelijkheid is het *zijn*. Wij bezitten het allemaal, maar in beperkte mate, in kleine vormen : onze naturen, ieder van ons *is* wat hij *is* ; hij *is* niet de ander ; hij bestaat op een bepaald moment in de wereld enz. Daarom moet het hoogste Zijn bestaan vóór alles, buiten alles, boven alles, zonder grens. Wanneer men mij een lap blauwe stof toont, kan ik mij die ook oneindig voorstellen. Mijn verstand vindt rust in dat oneindige van het Zijn, in die absolute noodzaak van het Zijn, waartegenover als contrast die niet-noodzakelijke wezens staan die op een dag zijn verschenen. We zien duidelijk dat er tussen het Zijn van alle zijnden en deze wezens een relatie bestaat.

Dat is de metafysische oer-intuïtie, die onze existentialisten in 1950 hebben herontdekt en die zij met grote felheid tegenover het oude idealisme hebben gesteld. Dat was de ontdekking van Sartre, Merleau-Ponty, Jaspers, Gabriel Marcel, maar ook al van Laberthonnière op het einde van de 19de eeuw. Alleen bleven zij daar steken en zeiden : “Het volmaakte Zijn, dat is wonderbaarlijk, maar het zijn ervan, dat is absurd.” Zo kwamen we bij het absurde van Sartre. Wij dragen allemaal iets absurds in ons. We vragen ons af : waarom zijn we hier, wat doen we hier ?

MIJN METAFYSICA, DIE IK “RELATIONEEL” NOEM

Deze metafysica legt relaties bloot, maar relaties die geen toevallige verschijnselen zijn, geen bijkomstigheden, maar juist de kern van ons bestaan vormen. Onze wezens kunnen alleen begrepen worden, onze substanties kunnen slechts blijven bestaan als zij zelf in relatie staan tot die volmaakte substantie, tot dat volmaakte Zijn dat God is.

Ik zoek naar een woord om die relatie te benoemen waardoor ik in het bestaan word gehouden... Wanneer men zegt : “Ik besta”, voel ik de neiging het gebaar te maken dat ik nu voor jullie maak, namelijk het opheffen van mijn hand. Dit gebaar is de verheffing van het object. Ik neem dit voorwerp, ik toon het jullie : het bestaat, ook al is het niet bijzonder mooi. Het bestaat, het is als een offer. Ik bied het jullie aan : het bestaat. Kijk naar de beweging van mijn hand : ik hef het op, ik trek het uit het niets.

Dat is precies de uitdrukking die de Kerk al eeu-

wenlang gebruikt : **de schepping**, waardoor God uit het niets tevoorschijn roept. Dat betekent niet dat Hij uit zichzelf een deel van zichzelf trekt – dat kan niet. God doet wezens verschijnen *als het ware* uit het niets (“uit het niets trekken” is een te zwakke uitdrukking : uit niets kan je niets trekken). Als Hij hen op een dag doet verschijnen in een scheppende daad, dan ondersteunt Hij hen gedurende hun hele bestaan. De dag waarop deze wezens niet langer gedragen worden door Gods scheppende daad, volgt het niets. Ik zeg niet dat ze terugvallen in het niets, alsof het niets een soort doos was waarin je kan terugvallen, maar het niets volgt. Deze wezens zijn er dan eenvoudigweg niet meer.

Van daaruit vervolg ik mijn metafysische overweging. Ik stel mij het Zijn voor, het oneindige Zijn dat zich naar ons toe buigt om ons in het bestaan te laten verschijnen en ons daarin te houden. Er is dus een relatie tussen Hem en ons, een relatie die ik “verticaal” noem, want tussen Hem en ons is het als van de Hemel naar de aarde, en die ik ook “oorspronkelijk” noem, omdat zij werkelijk de oorsprong van ons zijn vormt. Ten derde noem ik ze “constituerend”, want dit bestaan is niet zoals een vakman een stuk hout neemt om er een beeld van te maken. Nee, het geheel van ons wezen wordt door God gemaakt. En dus vat deze relatie heel ons wezen samen en verklaart zij het volledig. Als ik een persoon ben, dan ben ik een wezen dat duidelijk onderscheiden is van alle anderen. Wie heeft mij gedefinieerd als deze bijzondere persoon, met meer of minder waarde ? Dat is mijn Schepper.

Is dat alles ? Is dat alles wat we kunnen halen uit de overweging over het zijn, over mijn zijn, ieder van ons over het feit dat hij bestaat ? Er kan al iets ronduit verbluffends uit gehaald worden. Om jullie een soort van metafysische duizeling te bezorgen : ik (maar het geldt voor ieder van jullie) bestond niet in 1900, ik bestond op geen enkele manier in 1900. Ik ben op een bepaalde datum geboren. In 1924 ben ik beginnen te bestaan. Nu blijkt – Plato heeft het mij uitgelegd – dat ik in mijn geest, mijn geestelijke ziel, onsterfelijk ben. Dus : nu ik eenmaal besta, zal ik altijd bestaan. God bestaat altijd al en voor altijd. Ik ben op een rijdende trein gesprongen, ik ben in 1924 ingestapt in de trein van het bestaan. Ik heb mij gevoegd bij God, die altijd al bestaat. Nu ben ik in die trein met Hem. Over honderd jaar zal ik er nog zijn, maar ik zal mij nog altijd herinneren dat Hij mij in 1924 geschapen heeft. Over duizend jaar zal ik er nog zijn, over een miljard jaar ook. Denken jullie niet dat ik mij over een miljard jaar misschien wel eeuwig zal wanen ? De geest stokt, bevangen door duizeling.

Er is God, die oneindig is, en ik ben er, die anders

ben dan God, naast Hem... Nu zet ik een nieuwe stap in mijn metafysische reflectie. God heeft mij in mijn eentje niet nodig. Toen Hij mij schiep, was dat toch niet om samen met Hem een soort tweetjes-gezelschap te vormen : God en ik die samen een praatje maken of zo.

Door mij te scheppen heeft God mij gemaakt tot het wezen dat jullie hier zien, maar mijn bijzonderheid bestaat erin dat ik niet ben zoals jullie, al lijken we wel wat op elkaar. Zo vormen wij samen, met elkaar, als het ware een puzzel : een grote afbeelding waarin ieder van ons zijn eigen plaats inneemt, maar waarin ieders persoonlijke waarde bepaald wordt door de plek die hij inneemt ten opzichte van de anderen. “Mijn man”, zegt de vrouw, “is anders dan ik, maar samen vullen we elkaar aan ; we zijn voor elkaar gemaakt.”

En het is zelfs heel aangenaam en een van de grote elementen van de liefde om in de ander – mijn ouders, mijn vrouw, mijn broer, mijn baas, mijn medeburger – een ander wezen te vinden dat samen met mij een méér-zijn vormt ; en ieder van ons groeit door de kennis en de liefde, door de **relaties** die we hebben met andere wezens. Op dat moment lijkt de verticale relatie met God, die mij als persoon vormt, mijn plaats in de wereld te bepalen. Dat betekent dat die verticale relatie zich uitvlakt in een groot aantal horizontale relaties met mijn omgeving, en via-via met het hele universum.

Ik sta in relatie tot God, een heel intieme en unieke relatie. Hij heeft mij geschapen, Hij schept mij nog voortdurend. Maar daarnaast geeft God mij, door mij te scheppen, een geheim mee, een “roeping” : mijn plaats innemen in het universum en de anderen liefhebben en dienen, zoals ook de anderen mij moeten liefhebben en dienen, zodat wij méér kunnen zijn en verenigd kunnen worden in een grote, brede gemeenschap die ons gezamenlijk geluk vergroot door het geluk van iedereen afzonderlijk.

Je zal zeggen : dat is religie ! Nee hoor : de stoïcijnen, perfecte existentialistische filosofen, hebben dit allemaal al gedacht !

Dus, als mijn relatie tot God een natuurlijke mystiek is en behoort tot de existentialistische meditatie, dan zijn mijn relaties met de anderen en de dienst die ik hun verschuldigd ben, die enorme wederkerigheid van diensten, ook nog altijd van de natuurlijke orde. Het gaat nog altijd om een natuurlijke mystiek : dat ieder van ons zich bewust wordt van wat anderen hem brengen door hun bestaan en dus wat hij aan anderen moet bijdragen, opdat alles bijdraagt tot het welzijn van het geheel. Hoe prachtig is dat toch !

(wordt vervolgd)

abbé Georges de Nantes, 1984

Nederlandstalige uitgave van *Il est Ressuscité ! La Contre-Réforme Catholique au XXIe siècle.*

Stichter : † Abbé Georges de Nantes.

Hoofredacteur : Broeder Bruno Bonnet-Eymard, Maison Saint-Joseph, F-10260 Saint-Parres-lès-Vaudes.

Verantwoordelijke uitgever : L. Oorts, Heideweg 14, B-2980 Zoersel.

Abonnement voor binnen- en buitenland : € 20. Steunabonnement : vanaf € 25.

IBAN : BE37 7340 7865 9228. BIC : KREDBEBB.

Internet : <http://nl.crc-resurrection.org/> – E-mail : hij.is.verrezen@gmail.com